

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
בעזרת
ע"י חיים תשע"א

לקט
שאלות המצויות

חלק ה'

עם
פסקי גדולי ההוראה שליט"א

יורל בסיד ע"י
יהודה אריה בן אאמור הגה"צ
רבי יוסף צבי הלוי זצוק"ל דינר

סיון תש"ע
בני ברק

חוברות שיצאו כבר לאור:

- א. אפריון לשלמה - עניני קידושין ונשואין.
- ב. לקט הלכות מזוזה.
- ג. לקט הלכות שליח ציבור - עם קונטרס הלכות ראשית הגז.
- ד. הלכות כשרות הבית.
- ה. לקט הלכות חנוכה.
- ו. לקט הלכות מגילה.
- ז. לקט שאלות מצויות - ד' חלקים.
- ח. לקט הלכות יום טוב וחול המועד.
- ט. ספר דרכי יוסף צבי.



אפשר להשיג הספר

י.א. דינר

האדמו"ר מגור 37 בני ברק

טל. 03-6181981

*

דינר

זכרון יעקב 17 כניסה ב'

רוממה ירושלים

טל': 02-5371183

ובבית ההוראה שע"י ביהכ"ס "דברי שיר"

רח' זכריה 4, בני-ברק טל: 6194741

כל יום [א-ז] בבוקר בין 8.45 - 9.15, ואחה"צ א-ה בין 1.45 - 2.15

מזמור לתודה

הננו בזה להודות מעומקא דליבא
למערכת "מים חיים"
על העזרה והסיוע בהוצאת קונטרס זה
ותחי משכורתם שלימה בכריות גופא וברב נחת
מכל יוצאי חלציהם

לעילוי נשמת

הרבנית מרת חנה רחל
ב"ר מאיר אייזיק ע"ה

לעילוי נשמות

ר' חיים יהודה ב"ר דוד יונגר ז"ל
ורעיתו מרת חנה בת ר' אברהם חיים דויטש ע"ה
ר' נתן יונה ב"ר משה שמחה ברינסקי ז"ל
ורעיתו מרת שולמית חנה ב"ר חיים הלוי לוי ע"ה
ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמות

ר' יששכר צבי ב"ר שמעון ז"ל
מרת יהודית ב"ר משה הכהן ע"ה
ת. נ. צ. ב. ה.



לעילוי נשמת

הר"ר דניאל הי"ד ב"ר משה יהודה ז"ל
יום פטירתו נקבע לכ' סיון



לתורם בעילום שם

יוכה לעמוק בתורה ובמצוות
בבריות גופא ונהורא מעליא,
ובכל אשר יפנה יצליח לטובה ולברכה
והקרן קיימת לעוה"ב.

תוכן הענינים

הקדמה..... יב

תשובות מאאמו"ר זצוק"ל

בענין בובוז ומותרות בשמחות..... יד

שהכל ברא לבבדו..... מו

תשובה מהגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן שליט"א

בענין מסיבת התנאים..... מז

תשובה מהגאון רבינו שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

בענין תוך כרי דיבור בספירת העומר..... יז

פסקי הלכות מהגאון רבינו יוסף שלום אלישיב שליט"א

תספורת בספירת העומר..... יט

תספורת בראש חודש..... יט

כלה אימרת יד..... כ

כתיבת כינוי בכתובה..... כ

חתן שאביו גוי..... כ

כמה הוראות במילוי הכתובה..... כא

מסירת הכתובה לכלה..... כא

שיעור עיכול בזמן הריקודים..... כא

נשים בשבע ברכות..... כב

להיות לבד בדירה..... כב

איסור מלאכה..... כג

תענית ער"ח..... כד

ביקור חולים..... כד

כותל המערבי..... כד

תשובה מהגאון בעל "שבט הלוי" שליט"א
בענין נולד בין השמשות ומלוחו ביום השמיני..... כח

תשובת הגאון רבי נתן געשטעטנער שליט"א
בענין הג"ל..... כז

פסקי הלכות מהגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א
כתיבת השם בעזי בכתובה..... כח
שינוי בשם החתן או בחתימת העד..... כח
כתובה שכתובה בה שבעה..... כט
ברכות שבע ברכות בשני מקומות..... ל
דמי שדכנות לאירוסין פעם שניה..... לא
גיבת דמי שדכנות..... לא

תשובות מהגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א
ש"ץ ששכח לדור ודור..... לג
עניית אמן על ברכת כהנים באלוקי נצור..... לג
מלמול לפני שנעשה גרף של רעי..... לג
שתיית מים בערב תענית..... לד
שתיית רביעית יין בראש השנה..... לד
אויפרוף ביהב"פ..... לה
בירך שוש תשיש וסיים משמח חתן..... לה
חיוב קרבנות בתחית המתים..... לה
הסתכלות בפני רשע..... לו

אורח חיים

- נטילת ידים בישן עם כפפות.....לו
 ציצית שיחדו לצורך שינת לילה.....לח
 כיוון לצאת בברכת התורה במעריב.....מ
 השלמה בפסוקי חזרה.....מ
 החתלת תינוקות ליד ארון ספרים.....מא
 זמן הגן.....מב
 מסופק באזה תפילה שכח "מוריד הטל".....מג
 טעה בברכת "וכל החיים".....מד
 כיבוד אורח שהוא כהן.....מה
 קדיש לאחר ג' פרקי תהילים.....מו
 בית כנסת שהפכו לדירה.....מו
 אינו יודע מה הברכה.....מח
 קנה בגד חדש.....מח
 ברכת "הטוב והמטיב" על דירה.....מט
 "שהחיינו" על מיץ פירות.....מט
 ברכת האילנות.....נ
 ברכת האילנות על עץ שנטעו בשביעית.....נ
 עסקים לעובדים בשבת.....נא
 הדלקת נרות שבת לפני פלג המנחה.....נב
 עניית "ברכו" בערב שבת.....נב
 שתה יין באמצע הקידוש.....נג
 קידוש פעמיים על אותה כוס.....נד
 מצלמה במעגל סגור לענין מלאכת שבת.....נה
 תשלום שכר בשבת.....נה
 שכר שבת בהבלעה.....נו
 תשלום על דירת נופש.....נח

- נב.....תשלום על שהיה בבית מלון בשבת
 נב.....טיפול רופא בשבת
 ב.....תשלום על הליכה למקוה בשבת
 ב.....קריאת רשימת מקומות בביהכ"נ
 סא.....סגירת דלתות בשבת
 סב.....הוצאת שעון מעורר מחמת רעש הצלצול
 סג.....הליכה על מדרכה חדשה בשבת
 סד.....בורר לצורך השכן
 סו.....שימוש בבהמה בשבת
 סז.....הגיע בערב שבת לאחר שקיעה"ח
 סז.....נסיעה מחוץ לתחום שבת
 סמ.....מסר לרב ולא נמכר החמץ
 סמ.....מכירה במעות
 ע.....מכירת חמץ לגוי שאשתו יהודיה
 עא.....השוכר רכב או סירה בחוה"מ
 עא.....הליכה לכותל המערבי כשברך יש ריח של חמץ
 עב.....אפית חמץ במאפיה של יהודי
 עג.....אכילת מצה במתנאי חג הפסח
 עד.....ספירה עם הציבור
 עה.....אמירת "רצה" לאחר ספירת העומר
 עו.....בישול לצורך יו"ט ושבת
 עז.....לקחת תפצים לשיכה בחוה"מ
 עח.....קריעת ניר בחוה"מ
 עח.....הנפקת אצבע במקום חתימה
 עט.....מתי צריך לקרוע
 פ.....לכישת הבגד הקרוע
 פ.....מתי להקל בקריעה

- פא ראה מקום המקדש בשבת.....
 פב קריעה על העיר ירושלים.....
 פב זכר לחורבן.....
 פג פתיחת הארון לפזמון.....
 פד קשירת ערבות או טבעות בעלי הלולב.....
 פה שכח לסגור את דלת הקופסא ולא נכבה.....
 פה מוקף חומה בחו"ל.....
 פז אכל הגוסס לירושלים.....
 פז חסר פסוק אחרון במגילה.....
 פח שמע מגילה על תנאי.....
 פח הברה ספרדית ואשכנזית.....
 פס צעקת "ימח שמו" באמצע קריאת מגילה.....
 צ מסירת המתנות לאביונים.....
 צא תלמיד שלא גבה צ"ק של רבו.....
 צב צביעת השיער ללבן או לשחור.....

יורה דעה

- צד מיטה או בגדים שיש עליהם צורת לבנה וכוכבים.....
 צה תלושי סופרמרקט.....
 צו כיבוד אב ואם בבית חילוני.....
 צו זהירות בכבוד של קטן.....
 צו רבו בתוך הרכב.....
 צח הורדת כיפה כשיושב ברכב או רוכב על אופניים.....
 צס לימוד תורה ביחידות.....
 ק ניכוי תשלום למטפלת.....
 קא נתינה ע"י הוראת קבע.....
 קא ביטול הוראת קבע.....
 קב מזוזה באולם שמחות.....

קג	שוכר בית שיש בו מזוזות.....
קד	קריאת שם במעות.....
קה	מילת גרים.....
קו	אב המסרב לפדות את בנו.....
קז	הפרשת חלה בבית.....
קח	הפרשת חלה מחצי בצק.....
קט	הפרשת תרו"מ ע"י בעל החנות.....
קי	מת וכהן בבנין אחד.....
קיא	נסיעה עם נפטר בתוך מנהרה.....
קיג	לימוד תורה או ש"ץ.....
קיד	להיות שליח ציבור או תפילה בישיבה.....
קיד	יארצייט בשבת תוך שנת אָבֵל.....
קיד	קבורת אפר המת.....

חושן משפט

קיז	תשלום התובע את הוצאות הנתבע.....
קיז	תשלום חוב בצ"ק דולרי.....
קיח	מכר צ"ק ועברה חצי שנה.....
קיט	להלוות פעמיים על אותו שטר.....
קכ	נזום עץ בחצר.....
קכ	תשלום שכר טרחה ל"ועד הבית".....
קכא	תשלום ועד הבית.....

אבן העזר

קכא	מצלמה במעגל סגור לענין קנין חצר.....
קכב	לקח כיפה במעות.....
קכב	בגד שא"א לכבסו.....
קכג	שינוי מחיר.....

- הבטיח מתנה לחבר אם ישאל שאלת רב..... קבר
 חרטה לאחר חתימת הסכם שכירות דירה..... קבה
 משלוח בשר..... קבו
 שכר דירה בלי גבול..... קבו
 פועלים שהזיקו לשכנים בשעת עבודה..... קבח
 תשלום פיצויים..... קבח
 הצעת שידוך שירדה..... קבמ
 צלם שהוסיף שעה בסוף החתונה..... קבמ
 השאלת סולם..... קלא
 שואל שהזיק..... קלא
 שאל מכשיר מגמ"ח..... קלב
 שכחו להכניס פתק לתוך הקלפי..... קלג
 קנית דירה מההוצאה לפועל..... קלד
 פתח גגן סוכתו והפיל חפץ ושבר..... קלה
 שבירת כוס שיש לה ערך רגשי רב..... קלו
 בדיק מזוזה ופסלה..... קלו
 הזיק עיתון חברו..... קלח
 הוצאת רכב לרשה"ר בפשיעה..... קלמ
 הוחלפה עוגת פרווה בעוגת חלבית..... קלמ
 נתקעה חליפתו במסמר..... קמ
 מצלמה במעגל סגור לענין ייחוד..... קמב
 קידש החתן במבעת אחותו..... קמב
 כתובה של בן אשכנז לבן ספרד..... קמד
 כתובה שכתובה בה שבועה..... קמה
 שכח את שמו..... קמו
 שינוי שם לאדם מבוגר..... קמו
 שמות דומים לענין כלה וחמותה..... קמו

הקדמה

איתא בגמרא (סוכה מ"ה): "ואמר חזקיה א"ר ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלף הן אני ובני מהן אם מאה הם אני ובני מהן אם שנים הן אני ובני הן". ויש להבין וכי רבי שמעון בן יוחאי בא לומר שרק הוא ובנו ודאי בני עלייה וכל שאר אנשים כולי האי ואולי, וכי בא ללמד אותנו שהוא עדיף משאר אנשים, בתמיה.

ושמעתי לבאר שבא לומר לנו דרך בעבודת השם, שבודאי ופשוט "ועמך כולם צדיקים", יש הרבה בני עלייה והרבה אנשים צדיקים. רק בא לומר שלפעמים אדם רוצה להתחזק בדבר מסוים, או בחומרא מסוימת או בדקדוק הדין מסוים, אבל לא רואה ששאר אנשים עושים כן, ולכן גם הוא לא מתחזק בזה.

ולכן בא לומר שאפילו אם יש רק אלף איש שעושים כן, ורוב אנשים אינם עושים חומרא זו או דקדוק זה, או שיש רק מאה אנשים שעושים כן, אין זו סיבה שלא יתחזק בזה. ועוד יותר, אפילו אם יש רק שנים, ר"ל שאף אחד לא עושה חיזוק זה או דקדוק זה, מ"מ אין להתפעל מזה רק בכל זאת יתחזק בה, שכל חיזוק שאדם עושה ברוחניות, לא יביט מה עושים אחרים רק לב יודע מרת נפשו, במה שהוא צריך להתחזק, ויעשה כן כפי הבנתו, ואז יגדל מעלה מעלה.

וכמו כן מרומז במה שאמר רבי שמעון בר יוחאי "ראיתי בני עלייה", הכוונה כמשי"כ המהרש"א (שם) מלשון "בונה שמים מעליותיו", היינו הגם שהוא נמצא כאן בארץ, עיקר מחשבתו היא "בעלייה" עניני שמים, עניני רוחניות, ובדרך זה אדם יכול לגדול.

ובדרך זו שמעתי מ"ט רבי שמעון בן יוחאי אכל במערה דוקא חרובין (דלא מצאנו שבדיוק פרי זה בריא וחזק יותר חזק מכל שאר הפירות), עפ"י הגמרא (תענית כ"ג). שחוני המעגל ראה אדם נוטע חרובין, ושאלו מתי יתן פירות, א"ל לשבעים שנה. שאלו וכי פשיטא לך שתחיה שבעים שנה, א"ל כמו

שמצאתי עץ חרובין לאכול, ע"כ שלפני שבעים שנה נטעו עבורי, כמו כן אני נוטע עבור העתיד, עיי שם. היינו שיסוד של חרובים מרמז על שחושבים על העתיד ולא חיים רק עם היום.

ועכשיו שאנו עומדים בחודש סיון, לאחר קבלת התורה, שכל אחד ואחד קיבל על עצמו מחדש את התורה, וקבע לעצמו מסמרות שרוצה ללכת בהם, יש לו להתחזק בהם לאורך כל השנה, ולא להתפעל ממה שעושים בחוץ.

* * *

ואנו מודים להקב"ה שנתקבלו החוברות "שאלות המצויות" וכמו כן הגליונות "מים חיים" בי מדרשא, ויש בזה תועלת גדולה לשמוע ולדעת השאלות שמופנות לבתי ההוראה, ועייז מתעוררים לכל מצב ומצב לחשוב המעשה אשר יעשון והדרך אשר ילכו בה.

ולכן הוספנו והוצאנו חלק חמישי שיש בו הרבה עניני שאלות מארבע חלקי השו"ע, ועוד בראשו תשובות מגדולי הפוסקים אשר מפיחם אנו חיים, ובדוקא לא עשינו הקונטרס בענין אחד, כדי שיהיה דבר השוה לכל נפש, וכל אחד יוכל למצוא שם דבר הנוגע אליו.

* * *

חוברת זו יצאה לאור לרגל חתונת בתנו היקרה שתחי' עם החתן החשוב כליל המעלות הרב הלל טורצ'ין שיחי', ויהי"ר שיזכו ביחד לבנות את ה"מקדש מעט", ושיהא בית נאמן בישראל על אדני הטהרה והיראה, וימשיכו ביחד בדרך שקיבלו עד היום.

ואסיים בתפילה אל ה' שלא יצא דבר תקלה מתחיי, ויברך השי"ת את אמי מורתי תליט"א בבריאות הגוף, ושלא ימוש התורה מפינו ומפי זרענו עד עולם. ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ בבוא משיח צדקנו ברחמיו וברוב חסדיו בב"א.

חודש השלישי תשי"ע, בני ברק

יהודה אריה הלוי דינר

מכתבים מאמו"ר זצוק"ל

בענין בזבז ומותרות בשמחות *

אלול תשמ"ב

הלוח החדש הזה מביא לנו הזמנים החדשים של כל יום ויום. הדיוק בזמנים מעורר אותנו לנהל את חיינו עם גבולות, ודורשים מאתנו: "שימו גבול".

ומענין לענין רצוני בזה לעורר את הציבור לשים גבול בעוד ענין, וכוונתי להוצאות המותרות שאנשים מוציאים בשמחות שלהם. הרי ידוע שמצב הפרנסה בכללות אינו כל כך טוב כעת. אם כן, אלו האנשים שאין ידם משגת צריכים להקפיד לערוך השמחות שלהם באופן צנוע יותר ולמעט בהוצאות מותרות.

אבל גם אלו שב"ה כעת כן יכולים לאפשר לעצמם, צריכים זהירות יתירה שלא לגרום קנאה ח"ו כמאמר הכתוב "...למה תתראו". במקום לבזבז את כספם על דברים מיותרים יתנדבו את כספם לצדקה או לאלו המוסדות שקשה להם במצב הנוכחי. כבר עוררתי ענין זה כמה פעמים ולמה לנו לחכות עד שח"ו נגיע למצב שנהיה מוכרחים לזה.

וצרופה בזה ברכתי לאלפי המשפחות החיים על פי דרכי התורה המקבילים לוח זה שיזכו לערוך שמחות בשנה זו הבעלי"ט ובמידה הנכונה.

בברכת כתיבה וחתימה טובה

יוסף צבי הלוי דינור

"שהכל ברא לכבודו" **

...רגילים אנו להתפלל לה' כל יום ויום על צרכינו ומחסורינו השונים, וחננו מאתך וכו', רפאנו וכו', ברך עלינו וכו'. ויש להעיר בזה תרתי, חדא היאך אנו מתפללים ומרבים לבקש מה' שיתן לנו כך וכך, וכי איזו זכות יש לנו לפנות אל ה' שימלא את כל בקשותינו, ועוד יש להבין, הרי השי"ת יודע הכל ובודאי נהיר לו יותר מאתנו מה טוב לנו, וא"כ מה לנו להיכנס בהדי כבשיה דרחמנא ולהחליט מה טוב ולבקש ע"ז, ולדחות את מה שנראה לנו רע. יעשה הקב"ה מה שנראה לו לפי חכמתו יתברך.

אך נראה בזה לבאר, כי אמת אין שום דבר בעולם שאינו קשור לתכלית הבריאה והיינו ריבוי כבוד שמים. ולהגדיל תורה ולהאדירה. ונמצא דכל צרכי האדם תפקידם להיות לו לעזר לעבודת השם ולהגיע אל התכלית הנ"ל, וע"כ אנו מבקשים דעת כדי לידע סודות תורתו ולהתבונן בענינים הרוחניים שבעולם. רפואה, ע"מ שנה"י בריאים וחזקים לעבודתו ית', וכן פרנסה כדי שנה"י פנויים לעסוק בכבודו ית' כל היום וכן הכל ע"ז הדרך.

וא"כ יש בזה מבט חדש על התפילה, באשר היא חלק מעבודת האדם התמידית, וכמו בכל פעולה מפעולותיו שצריך תמיד לזכור ולהרגיש שזהו אך להרבות כבוד שמים.

וכן הידיעה הראשונה של חתן וכלה בהליכתם לבנות בית היא שמטרתם האחת והיחידה להרבות כבוד שמים בזה שמכינים משכן להשכינה, וא"כ גם כל הפעלים "הגשמיים" כביכול של "העזר כנגדו" הם ממש ענינים רוחניים, בזה שמסייעים לבעל שישב ללמוד במונה ויעלה במדרגות התורה והיראה - זה ממש כבוד השי"ת.

ואם אלו הם מחשבותיהם ואלו הם כוונותיהם בעמדם בחופה, בודאי שהבורא יה"י בעזרם להקים זה הבנין לשם ולתפארת.

והנני חותם בהוקרה ובכל חותמי ברכה
יוסף צבי הלוי דינר

מכתב מהגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן שליט"א

בענין מסיבת התנאים

בס"ד, כ"ח ניסן תשי"ע לפ"ק

לכ' הרב וכו'

על דבר שאלתך האם צריך והגון לעשות בגמר הצדדין להשתדך מסיבת תנאים ומזמינים הרבה אנשים באולם גדול.

תשובה: ודאי אינו הגון הדבר, גם זה גורם הרבה צער להזוג אח"כ כי כל מה שעושים פרסום אין בו הצלחה. חוץ מזה זה גורם בטול תורה להבחורים ולראשי הישיבות ובזבז כסף במקום לעשות בהם דברים הצריכים להעשות, וראוי מאד לבטל מה שנהגו.

ועיין במסכת תמיד דף ל"ב מה יעביד איניש ויחי' ימית את עצמו, פירש המפרש ישפיל עצמו. מה יעביד איניש וימות יחי' את עצמו פירוש יגביה עצמו מתוך כך יתנו בו הבריות עין רעה ויקנאו בו וימותו. ולימדוך חכמים שאדם שרוצה שיחי' ישפיל את עצמו וירחמו עליו הבריות ויחי' שנים הרבה ומגאווה ימנע את עצמו שלא יקצרו ימיו וימות בלא עתו.

וכל הנמנעים מזה יזכו לראות נחת מכל צאצאיהם לראות בנים ובני בנים הולכים בדרך הישר והטוב א. ס.

אהרן יהודה לייב שטיינמן

תשובה מהגאון רבינו שלמה זלמן אויערבך זצ"ל
עשי"ק אם בחוקותי תלכו, לי"ד לעומר, תשנ"ב, בני ברק עה"ת

לכבוד הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך שליט"א

ראש ישיבת קול תורה, ירושלים עיה"ק יצ"ו

מעשה באחד שספר העומר ואמר היום חמישה ועשרים יום וכו', וחברו צעק ואמר הלא טעית, דהיום הוא ששה ועשרים יום, ומיד חזר הראשון תוכד"ד ואמר היום ששה ועשרים יום שהם וכו'. ובסוף התברר שבאמת היה כמו שאמר מתחילה, חמישה ועשרים יום. האם אמרינן היות שחזר תוכד"ד ביטל ספירה ראשונה ולא יצא, או"ד היות שכבר ספר מנין הראשון, לא שייך עוד לבטלו.

ויסוד השאלה לכ' דשמא היכא שעשה כתיקונו שמא לא שייך לבטלו תוכד"ד, וכן משמע קצת במשנ"ב (ס' מ"ו ס"ק כ'), שאם הקדים ברכת זוקף כפופים ותוכד"ד חזר ואמר מתיר אסורים, אין זה עקירה, וכבר יצא בו, ושמא הטעם משום דדבר שאמר כהוגן לא שייך לעקור, ויל"ע.

ואקוה שכ"ת שליט"א יאיר לן בזה, היות שאין לנו הכרעה.

ויה"ר שכ"ת שליט"א ימשיך להפיץ מעיינותיו חוצה עד ביאת המבשר בב"א מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

ממני

יהודה אריה הלוי דינר

בס"ד

חושבני דאף אם אפשר לחזור תוכ"ד מכוונה לצאת מ"מ
בנדון זה שהחרטה היתה בטעות מסתבר דשפיר יצא. גם דנתי
בכע"ז בשש"כ פרק ס' הערה י"ד במי ששמע הבדלה ונתכוין
לצאת, ותוכ"ד נזכר שצריך להבדיל עבור אשה וחזר מכוונתו
לצאת, גם תוכ"ד של האפיקומן נזכר שרוצה לאכול וחזר
מכוונת האפיקומן אז גם דברתי בנוגע לספירת העומר וכדומה.
ולצערי עדיין לא ברור לי דבר זה, וגם יש לדון בכוונה של
כן לצאת תוכ"ד, ואולי הא בהא תליא.

בכבוד ובברכה

שלמה זלמן אויערבך

פסקי הלכות מהגאון רבינו יוסף שלום אלישיב שליט"א

בעניני חופה ושבע ברכות

תספורת בספירת העומר

א. שאלה:

חתן שיש לו נישואין בל"ג בעומר האם יכול להסתפר בערב שבת שקודם הנישואין?

תשובה:

אסור להסתפר בערב שבת אלא יסתפר ביום הנישואין (אא"כ חל ל"ג בעומר ביום א', שמותר אף למי שאינו חתן) ומה שכתב השערי תשובה (סי' תצ"ג) להתיר היינו בזמנם שהיו עושים "שפין האלץ" והיה להם שמחה יתירה.

תספורת בראש חודש

ב. שאלה:

מי שמתחתן בראש חודש ומנהגו שלא להסתפר בראש חודש משום צוואת רבי יהודה החסיד, האם ביום הנישואין יכול להסתפר?

תשובה:

יכול.

כלה איטרת יד

ג. שאלה:

אם הכלה איטרת יד באיזה יד יתן לה החתן את הטבעת בימין שלה או בימין דעלמא?

תשובה:

בימין דעלמא.

כתיבת כינוי בכתובה

ד. שאלה:

אם קוראים לחתן בכינוי, כגון מי ששמו רפאל ומכנים אותו רפי, או מי ששמו יוסף ומכנים אותו יוסי, האם צריך לכתוב גם שם זה בכתובה?

תשובה:

אין צריך לכותבו כי הכל נחשב שם אחד.

חתן שאביו גוי

ה. שאלה:

חתן שאביו גוי ואמו ישראלית איך יש לכתוב בכתובה?

תשובה:

יש לכתוב רק את שם אמו, (ע"פ הגמ' ב"ב קמ"ט וברשב"ם שם גבי רב מרי בר רחל) וכשמקריא תחת החופה יכול לומר שם החתן לבד כגון ראובן למשפ' פלוני, כדי שהחתן לא יתבייש.

כמה הוראות במילי הכתובה

ו. בחודש מנחם אב תשנ"ז הייתי בירושלים, ואמר לי רבינו שליט"א לכתוב ולמלאות הכתובה והורה לכתוב שם החתן בלי שום תואר (לא ר' ולא הרב) וכן הורה לכתוב "הלוי" בכל פעם שכותבין שם החתן, ובפעם הראשונה ואחרונה שכותבים גם שם האב כותבין "הלוי" לאחר שם האב, וכן הורה לכתוב נ"י בכל פעם לאחר שם החתן, וכן לכתוב שם המשפחה של החתן והכלה פעם אחת בתוך הכתובה (כגון בפעם הראשונה) ולכתוב למשפחת פלוני, וכן העדים יכתבו שם משפחתם. עוד הורה לכתוב "ירושלים" מלא עם יוד. וכן "מנחם אב". ושנת "חמישים ושבע" בשני יודין.

מסירת הכתובה לכלה

ז. שאלה:

האם יש טעם במה שנוהגין שהחתן מוסר את הכתובה ליד הכלה?

תשובה:

איני רואה טעם במנהג זה, אבל אין לבטל המנהג לאלו שנוהגין כן.

שיעור עיכול בזמן הריקודים

ח. שאלה:

כשקמים לרקוד באמצע החתונה זמן רב ועדיין

לא בירכו ברכת המזון לפעמים עוברים ע"ב
מינוט מסוף האכילה, ולכאוי לא יוכלו לברך
ברכת המזון?

תשובה:

בדרך כלל בחתונה אוכלים הרבה לפני הריקוד
ולא מרגישים רעבים עד זמן רב, ובודאי נחשב
עדיין תוך זמן עיכול ויכולים לברך ברכהמ"ז.

נשים בשבע ברכות

פ. שאלה:

האם נשים צריכות לשמוע את השבע ברכות

תשובה:

נשים חייבות לשמוע שבע ברכות בדיוק כמו
אנשים.

להיות לבד בדירה

י. שאלה:

האם החתן או הכלה יכולים להיות לבד בדירה
(כגון שהחתן הלך להתפלל) או שגם שם צריכים
שמירה.

תשובה:

יכולים להיות כל א' לבד.

איסור מלאכה

יא. שאלה:

איזה מלאכות מותר לעשות בימי ז' ימי המשתה?

תשובה:

מלאכות כמו כתיבה ובישול מותר וכן כל דבר האבד מותר.

יב. שאלה:

האם מותר לקנות רהיטים וכדו'?

תשובה:

מותר, כיון שיש בה שמחה.

יג. שאלה:

והאם מותר בימים אלו להשקיע הכסף שקיבל בחתונה בתוכניות חסכון?

תשובה:

מותר ואע"פ שכרוך עם כתיבה מותר.

יד. שאלה:

האם מותר לגלח בימי המשתה?

תשובה:

חתן שמגלח כל יום מותר גם בשבעת ימי המשתה.

מז. שאלה:

ומה הדין לגלח בימי ספירת העומר?

תשובה:

ג"כ מותר כיון שהוא יו"ט שלו.

תענית ער"ח

מז. שאלה:

חתן שרגיל להתענות בכל ער"ח האם יתענה גם בתוך ימי השבע ברכות?

תשובה:

לא.

ביקור חולים

יז. שאלה:

האם מותר לבקר חולים בימים אלו או שיש איסור שגורם להם צער?

תשובה:

מותר, כיון שהוא דבר מצוה.

כותל המערבי

יח. שאלה:

חתן וכלה שבאים לכותל המערבי האם יקרעו בגדיהם.

תשובה:

לא, הואיל והוא רגל שלהם.

תשובה מהגאון רבינו בעל "שבט הלוי" שליט"א

בענין נולד בין השמשות ומלוהו ביום השמיני

שבט, תשס"ז, בני ברק עיה"ת

לכבוד הגאון הגדול רבי שמואל הלוי ואזנר לאווי"ט, גאב"ד
ור"מ זכרון מאיר והסביבה, ובעמ"ח "אחד עשר שבטיא" ועוד,

אחדשה"ט, וכט"ס לכ"ת שליט"א

נשאלתי מבחור אחד, שנודע לו שהוא עצמו נולד לפני
כעשרים שנה ביום שישי, כרבע שעה לאחר שקיעה"ח, שאנו
דנין אותו כנולד בבין השמשות, ומילתו ביום ראשון, ואביו
שהוא מאנשי החסידים שנוהגים כר"ת לקולא, דן אותו כנולד
ביום שישי, ומלוהו ביום שישי עש"ק.

ועכשיו בא לשאול, היות שכהיום הוא נוהג לכל הדינים
דמשקיעת החמה ואילך הוי ממש כבין השמשות, וספיקו
לחומרא בכל עניני דאורייתא, האם עליו לעשות הטפת דם
ברית, היות שנמצא שיש כאן ספק אולי מלוהו תוך שמונה,
וכמבואר בש"ך וט"ז (סי' רס"א).

והנני מסיים בברכה שכ"ת שליט"א ימשיך להאיר לנו הדרך
אשר ילכון והמעשה אשר יעשון מתוך בריות גופא ונהורא
מעליא עד ביאת המבשר בב"א.

ממני מכירו ומוקירו

יהודה אריה הלוי דינר

בי"ה, יום ר"ח אדר תשס"ז לפ"ק

כבוד ידידי המכובד הרב הגאון ר' יהודה אריה דינר שליט"א
אחדשה"ט וש"ת באהבה, אשר שאל בשם בחור אחד שנולד
לפני כ' שנה כרבע שעה לאחר השקיעה דלדין כשזה ביום
שישי נימול ביום א'. והיות ואביו מאנשי חסידים ששומרים
כשיטת ר"ת אף להקל לדעה זו נולד עדיין ביום שישי, ונימול
ביום שישי, והשואל לבו נקפו אם לא הוי תוך ח' דלדעת הש"ד
ועוד צריך להטיף דם ברית.

לפי דעתי פשוט דאין צריך להטיף דם ברית, חדא כיון
שבמקום שנולד קיבלו עליהם לגמרי דעת ר"ת, א"כ כבר היה
יום שישי ודאי יום השמיני, ופשוט כיון דבשעת לידה עדיין אין
לו דעה עצמית נמשך אז אחרי אביו, ומה דחושש כהיום
לחומרת שיטת הגאונים אינו מחייבו להטיף, ועוד כיון דגם
להגאונים יתכן שה"י עוד בתוך ביה"ש - בפרט לאלו השיטות
דביה"ש יותר מרבע שעה - א"כ זה רק ספק תוך ח', והו"ל כעין
ספק ספיקא, ספק תוך ח' ואת"ל תוך ח' ספק כדעות דס"ל
דגם תוך ח' ודאי אין חייב להטיף ד"ב, ואף דלא קי"ל כן
מכ"מ מכל הני צדדים יראה דאין שום חיוב להטיף ד"ב.
והוראה פשוטה דבספק כה"ג וכד' אין לחייב הטפת דם.

והריני מברכו בכט"ס, יעלה ויצליח בס"ד

דו"ש וטובו, מצפה לחסדי ה'

שמואל הלוי ואזנר

נ.ב. ובלא"ה הרבה פוסקים נוטים להלכה דנימול תוך ח'

א"צ הטד"ב.

תשובת הגאון רבי נתן געשטעטנער שליט"א

בס"ד, קרית אגו"י בני ברק כ"ג שבט תשס"ז לפ"ק

למע"כ הרב הגאון המפורסם מוה"ר יהודה אריה הלוי דינר שליט"א, רב ביהכנ"ס "דברי שיר" בני ברק, שלו וברכה.

ע"ד השאלה במי שנולד ערב שבת כרבע שעה אחרי שקיעת החמה, ואביו נהג בו כשיטת ר"ת אף לקולא ומל אותו ביום שישי כדין נולד ביום, וזה הנימול נהג כהשיטות דאחר השקיעה הוא בין השמשות, נמצא דלשיטות אלו נימול תוך שמונה ושמא צריך הטפת דת ברית, וכש"ך יו"ד סי' רס"א עכ"ד.

הנה כשאלה זו ממש נמצאת בשו"ת "להורות נתן" ח"ב סימן ע"ח ושם כתבנו באריכות דאין צריך לחוש, עיי"ש.

חותם בברכה ודושת"ה

נתן געשטעטנער

פסקי הלכות מהגאון רבי ניסים קרלין שליט"א

מהלכות כתובה, שדכנות ושבע ברכות

כתיבת השם בועז בכתובה

א. שאלה:

השם בועז מופיע במגילת רות בכתיב חסר ללא האות ו', והחתן רגיל לכתוב עם האות ו', איך יכתבו בכתובה?

תשובה:

בכתובה כותבים את שם החתן כפי שהוא נקרא ורגיל לכתוב את שמו, והיות שתמיד כותבו עם האות ו', כך יש לכתוב בכתובה.

שינוי בשם החתן או בחתימת העד

ב. שאלה:

שם החתן הוא ישעיה, ובכתובה כתבו רק ישעי' (עם סימן במקום האות ה'), האם הכתובה כשרה, וכמו כן העד חתם שמו סעדיה ושכח לכתוב את האות האחרונה (ולא עשה סימן'), האם הכתובה כשרה?

תשובה:

הא דיש להיזהר לעשות הכתובה כמו גט * , זה רק לכתחילה, ואפילו אם בגט לא היו מתירין גט כזה, מ"מ בכתובה זה כשר לכתחילה, כיון שיודעים שזה החתן וכך נהוג לכתוב את שמו. וכמו כן בחתימת עדות בודאי כשר, כיון שעיקר החתימה היא משום שזה כתב יד העדים, ואפילו אם היו מציירין דג וכדו' ג"כ הוה חתימה טובה ², ולכן בודאי הכתובה כשרה לכתחילה ¹.

כתובה שכתובה בה שבועה

ג. שאלה:

שטר כתובות שכתובה בה שבועה (כנוסח "בני ספרד") והחתן לא רצה להישבע, האם אפשר להשתמש בכתובה זו לכתחילה?
יסוד השאלה הוא כיון שהעדים חתומין למטה, האם הוי כמו שטר שבטלה מקצתה, כיון שיש עדות שקר שמעידים שהיתה בשבועה, ועדות שבטלה מקצתה בטלה כולה.

תשובה:

לכתחילה יש לעשות סוגריים מסביב לשבועה,

א. כמבואר ב"נחלת שבעה" סי' י"ב אות ט"ז.

ב. וכמבואר בגמרא גיטין ל"ו.

ג. ע"ע ספר "אפריון לשלמה" פרק ה' סעיף י"ג.

דהעדים מעידים על הכל, וכדיעבד שלא עשו כן,
אין זה פוסל את הכתובה דיש כאן ב' דברים
נפרדים ^י.

ברכות שבע ברכות בשני מקומות

ד. שאלה:

האם אפשר שכולם יברכו ברכת המזון עם שבע
ברכות בסעודת ליל שבת, ולאחר מכן ילכו החתן
והכלה ל'טיש' אצל הרבי, וימשיכו שם לאכול
ויברכו שם ברכת המזון עם כולם, ויברכו שם
שבע ברכות בשנית?

תשובה:

מבואר בשו"ע ^ה, שאפילו אם יש כמה חדרים
שיושבים בהם אנשים, בכל חדר וחדר מברכים
שבע ברכות, עי' שם. וא"כ ה"נ בזה, אלו
שמברכים כאן בסעודה יברכו שבע ברכות לאחר
שבירכו ברכת המזון. וכן אח"כ ב'טיש' אפשר
לברך פעם נוספת.
אמנם יש להוסיף שם משהו לכבוד החתן והכלה,
כדי שאפשר יהיה לברך את השבע ברכות ^י.

ד. ועי' לקמן עמ' קמ"ה שיש חולקים.

ה. אה"ע, סי' ס"ב סעיף י"א.

ו. ומעשה היה שלאחר תפילת ותיקין בשבת בבוקר, ביקשו

דמי שדכנות לאירוסיין פעם שניה

ה. שאלה:

זוג התארס ולאחר חודש נפרדה החבילה, ואחר
חודש נוסף בא אחד ותיווך ביניהם וחזרו
והתארסו. האם מגיע לו דמי שדכנות?

תשובה:

זיווג שנתבטל וחוזרים ומקשרים, בדרך רגילה זו
עבודה קשה יותר משידוך רגיל, ובודאי צריכים
לשלם לו דמי שדכנות מלאה.

גניבת דמי שדכנות

ו. שאלה:

לאחר שנגמר השידוך אמר השדכן שמחירו הוא
כך וכך יותר ממה שמקובל, האם חייבים לשלם
לו מחיר זה?

חתן וכלה לאכול אצל הגר"ח קניבסקי שליט"א, ולאחר
ברכת המזון אמר שא"א לברך שבע ברכות כיון שלא הוסיפו
כלום לכבוד החתן והכלה, ואין זה נחשב לסעודת חתן וכלה,
וכעין זה פעם היתה סעודת ברית אצל הגרי"ש אלישיב
שליט"א והגיעו לשם חתן וכלה מבני המשפחה, והורה דכיון
שלא הוסיפו כלום לכבוד החתן והכלה הסעודה נחשבת
כסעודת ברית ולא כסעודת חתן, וא"א לברך שבע ברכות.

תשובה:

פועל שעשה מלאכה אם לא הודיע מראש מה המחיר, אין בעה"ב חייב לשלם לו יותר ממה שמקובל בעיר על עבודה כזו, ולכן שדכן שלא הודיע מראש שמחירו יותר יקר מהרגיל, אין לו זכות לגבות יותר מהמחיר המקובל.

ולכן השדכנים המוציאים יותר כסף מהמחיר הרגיל, ומאיימים על המחותנים שזה יכול להזיק לשידוך, אין זה אלא גזל גמור, ומוצצים הכסף שלא כדין, וכמובן ששדכנים אלו לא יראו ברכה מכסף זה.

תשובות הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א

ש"ץ ששכח "לדור ודור"

א. שאלה:

ש"ץ שלאחר קדושה שכח לומר ברכה שלישית והתחיל אתה חונן והגיע כבר לברכת סלח לנו, האם מספיק לחזור לאחר קדושה או צריך לחזור לתחילת שמו"ע?

תשובה:

חוזר לראש עי' רמ"א סי' קי"ד ס"ו.

עניית אמן על ברכת כהנים באלוקי נצור

ב. שאלה:

באמצע אלוקי נצור לאחר שאמר יהיו לרצון הראשון, האם מותר לענות אמן על ברכת כהנים?

תשובה:

אם לא אמר יהיו לרצון לא יענה.

טלטול לפני שנעשה גרף של רעי

ג. שאלה:

שכח דגים חיים על השולחן בשבת, ואם ישאר שם כל הלילה יעשה ריח רע בכל הבית ויהא מותר לסלקו מדין גרף של רעי. האם כבר עכשיו

יכול לסלקו כדי שלא יבוא לידי ריח זה, או צריך
לחכות עד שיגיע הריח בפועל?

תשובה:

לא.

שתיית מים בערב תענית

ד. שא"ל:

השותה מים בערב תענית, ועכשיו לא צמא אבל
יודע שזה יעזור שמחר לא יהיה צמא, האם גם
זה נחשב שותה לצמאו שחייב לברך עליו?

תשובה:

אם אין נהנה עתה כלל לא יברך.

שתיית רביעית יין בראש השנה

ה. שא"ל:

לפמש"כ המשנ"ב (סי' תקצ"ז א') שיש מצות
"ושמחת בחגך" בראש השנה, האם יש חיוב
לשתות כוס יין, כמו שמצינו בשאר ימים טובים?

תשובה:

לא שמענו.

אויפרוף ביוהכ"פ

ו. שאלה:

מי שיש לו אויפרוף ביוהכ"פ (כשמתחתן בין יוה"כ לסוכות) האם אפשר לזרוק עליו קליות כנהוג. היות שמבואר ברמ"א (סו"ס תרי"ב) שמותר ליגע באוכלין ומשקין וליתן לקטנים, ולא חיישינן שיאכל וישתה?

תשובה:

מסתבר שלא ישליכו.

בירך שוש תשיש וסיים משמח חתן

ז. שאלה:

בירך שוש תשיש וסיים משמח חתן וכלה האם יצא עכ"פ ידי חובת ברכת שמח תשמח, שהרי י"א שהעיקר הוא החתימה?

תשובה:

לכאור' משנה ממטבע שטבעו חכמים.

חיוב קרבנות בתחית המתים

ח. שאלה:

כשיבנה ביהמ"ק, כל אלו שהתחייבו בקרבנות ומתו כגון יולדות, או רבי ישמעאל שאמר שיביא חטאת שמינה, האם יביאום עכשיו, או שמא כיון שנפטרו, מיתה מכפרת גם על חיובי קרבנות?

תשובה:

במדרש יש שכל חייבי מיתות ומלקות יקומו
לתתה"מ וידונו אותם ויענישום.

הסתכלות בפני רשע

פ. שאלה:

הא דאסור להסתכל על פנים של רשע, האם הוא
גם על תמונות של רשע או דוקא בגופו ממש?

תשובה:

מסתמא דוקא על עצמו.

אורח חיים

נטילת ידיים ביטשן עם כפפות

שאלה:

א. היטן בכפפות בימי החורף הקרים, האם צריך לברך ברכת "על נטילת ידיים" בבוקר?

תשובה:

ב' טעמים נאמרו לחיוב נט"י בבוקר. הרא"ש כתב לפי שידים של אדם עסקניות הן, וא"א שלא יגעו במקום מטונף בלילה, ועל זה תקנו חז"ל ברכה על הנטילה לק"ש ותפילה. והרשב"א כתב לפי שבשחר אחר שינה נעשים כבריה חדשה דכתיב "חדשים לבקרים רבה אמונתך", ולהלכה תופסים כשני הטעמים לחומרא לענין נטילה א. ולכן כיון שלבש כפפות ובודאי לא נגע, א"א מספק לברך על נטילתו ב.

א. משנ"ב ס' ד' ס"ק א' וס"ק כ"ח.

ב. "ביאור הלכה" ד"ה אם היה, בשם הפמ"ג.

ולכן באופן זה יש להקפיד שהידים יגעו בגופו
במקום מכוסה, ועי"ז יתחייב לברך, ויברך על
נטילת ידים ^ג.

ציצית שייחדו לעורך שינת לילה

שאלה:

ב. טלית קטן שהיתה בו ציצית וייחדו כדי לישון בה
בלילה, ונודע לו שכסות לילה פטורה מציצית,
האם מספיק כעת לייחודה ליום, או שמא יש בו
משום "תעשה ולא מן העשוי", וצריך לפרום את
הציציות ולחזור לקשרם מחדש?

תשובה:

אם בשעת עשיית הציצית היה הבגד פטור,
אמרינן בזה "תעשה ולא מן העשוי" ^ג, אבל
היכא שבשעת עשייה היה חייב בציצית ורק
באמצע היה זמן שהיתה פסולה, וחוזר למצב של
חיוב, אין בזה משום "תעשה ולא מן העשוי" ^ה.

ג. כמבואר במשנ"ב שם ס"ק ל'.

ד. "כף החיים" סי' י"ח ס"ק ג', ו"דעת תורה" שם סעיף א',
וע"ע פמ"ג מש"ז שם ס"ק א' שנסתפק בזה.

ה. "כף החיים" שם ס"ק ד', ו"דעת תורה" שם, והנה במזוזה
שהיתה קבועה בחדר, ואח"כ עשה שם סוכה בחג הסוכות,
דנפטר בינתיים מחיוב מזוזה, פליגי בזה האחרונים האם

לאחר סוכות צריך להורידה משום "תעשה ולא מן העשוי" (עי' "פתחי תשובה" הל' מזוזה יו"ד סי' רפ"ו ס"ק י"ג, ו"שערי תשובה" או"ח סו"ס תרכ"ו). או שמא כיון שבשעת קביעתה היה חיוב, אין בה חסרון משום "תעשה ולא מן העשוי", ועי' משנ"ב, הל' סוכה סו"ס תרכ"ח, שמבואר שאינו חייב להוריד את המזוזה ולחזור ולקובעה.

וכעין זה מבואר במי שקובע מזוזה בשעה שאין בו דלת, דיקבע בלא ברכה, כדי לחשוש לשיטת הרמב"ם שבית בלי דלת פטור ממזוזה (עי' שו"ע יו"ד סי' רכ"ו סעיף ט"ו וש"ך ס"ק כ"ה). מ"מ מי שאח"כ מוריד את הדלת ולחזור ולקובעה אינו צריך לחזור ולקבוע המזוזה, כיון שבשעת הקביעות היה בר חיובא ("פתחי תשובה" ס"ק י"ד בשם ספר "דרך החיים").

אולם מצד שני מצינו לגבי ציצית שאם קשר ציצית בשעה שהיו בה ד' כנפות, ונקרע הבגד ועמד על שלוש כנפות, כשחזור ותופרו ועושהו לד' כנפות, חייב להוריד את כל הציציות ולחזור ולקשור משום "תעשה ולא מן העשוי" (משנ"ב סי' ט"ו ס"ק ו' בשם "דרך החיים", וע"ע ספר "עמק ברכה" עמ' ל"ב שהעיר בזה).

ולפ"ז יש לדון בייחודו לכסות לילה אם זה דומה לדין של בגד ג' כנפות או לדין של מזוזה בחג הסוכות, ומסתבר מאוד דכיון שאין זה חסרון בעצם הבגד רק בשימוש שלו, דומה לציוור של מזוזה בחג הסוכות, שלהלכה אין בו "תעשה ולא מן העשוי".

כיוון לצאת בברכת התורה במעריב

שאלה:

ג. מי שישן ביום וכדי לצאת מספק, כיוון לצאת ידי חובה בברכת התורה במעריב בברכת "אהבת עולם" ולמד אח"כ, ושוב ישן בלילה, האם יש לו לברך ברכות התורה לאחר השינה או לא?

תשובה:

מי שמכוון לצאת בברכת התורה במעריב, סתם דעתו הוא רק על מה שילמד עד שהולך לישון, ולכן אם הלך לישון יש לו לברך אחר השינה את ברכות התורה ¹.

השלמה בפסוקי דזמרה

שאלה:

ד. המאחר בתפילת שחרית, ומדלג על כמה מן המזמורים ¹, ולבסוף נשארו כמה דקות, האם אפשר להשלים בהן את המזמורים המדולגים?

1. "שבות יצחק" ח"ח, בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א.

2. כמבואר בשו"ע ס' נ"ב א'.

תשובה:

כתב המשנ"ב^ח שצריך לחזור ולומר מפסוק "פותח את ידך" וגו' לפי הסדר, ע' שם. ויש מדייקים מדבריו דמשמע שחייב להיות דוקא לפי הסדר, ולכן אין להשלים אח"כ אא"כ אומר לפי הסדר^ט. אבל הרבה סוברים שסדר פסוקי דזמרה לא מעכב^י.

החתלת תינוקות ליד ארון ספרים

שאלה:

האם מותר לחתל תינוק ליד ארון ספרים שיש בו דלת זכוכית?

תשובה:

איתא בשו"ע^א ערוה בעששית ורואה אותה דרך דפנותיה אסור לקרוא כנגדה דכתיב^ב: "ולא יראה בך ערות דבר", והא מחזיא, עי' שם.

ח. ס' ג"א ס"ק ט"ז.

ט. כן מדייק מדבריו בשו"ת "אגרות משה" אר"ח ח"ב ס' ט"ז.

י. ספר "הליכות שלמה" פ"ה סע' י"ג ושו"ת אגר"מ שם, וספר

"אשי ישראל" פרק ט"ז סע' ס'.

יא. אר"ח ס' ע"ה ה'.

יב. דברים כ"ג, ט"ו.

והיינו האיסור תלוי בראייה, אולם לענין צואה כתוב בשו"ע י' צואה בעששית מותר לקרוא כנגדה אע"פ שרואה אותה דרך דפנותיה משום דבכיסוי תלה רחמנא דכתיב י': "וְכָסִיתָ אֶת צִאֲתָהּ" והא מתכסים, עי' שם. והנה כתב הרמ"א ט' לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים בפני הנרות משום ביזוי מצוה, עי' שם. והיינו אפילו בנרות שאין בהם קדושה, כ"ש לפני ספרים שיש בהם קדושה. ולפ"ז לחתל תינוקות לפני ספרים שעומדים מאחורי דלת של זכוכית, מצד הצואה שבו אין כאן איסור, שהעיקר תלוי בכיסוי והרי הוא מכוסה, אבל מצד הערום שבו שתלוי בראיה, הרי רואים דרך הדלת, ויש בזה משום ביזוי הספרים, ולכן יש להזהר בזה ט'.

זמן הנץ

שאלה:

ו. האם צריך להקפיד בתפילת ותיקין על תפילת שמונה עשרה עם הנץ ממש?

יג. ס' ע"ו א'.

יד. דברים כ"ג, י"ד.

טו. אור"ח ס' רע"ה י"ב.

טז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

יסוד תפילת ותיקין שהוא "עם השמש" דהיינו סמוך לו. וידוע בשם ה"חזון איש" זצ"ל שהעיקר הוא סמוך לו, וכמו כן בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל לא הסתכל בשעון בשעת תפילת הנץ, וכן כשהיה הגראי"ל שטיינמן שליט"א בארצות הברית, הורה לש"ץ שעדיף שיתפללו לאט משום שגם כמה דקות אח"כ עדיין נחשב לתפילת הנץ פ'.

מסופק באיזה תפילה שכח "מוריד הטל"

שאלה:

ז. לאחר התפילה בשבת נזכר שבאחת התפילות (שחרית או מוסף) מסופק אם אמר "מוריד הגשם" במקום "מוריד הטל", ועדיין לא עברו שלושים יום מתחילת אמירת "מוריד הטל", מה עליו לעשות?

ז. והא דמבואר בגמרא, ברכות ט':, ששמחו שכיוונו לשעה של הנץ, ולכ' משמע שהיו מדייקים לשעת זריחת השמש מעל הארץ, י"ל שבזמן הגמרא לא היה להם שעון כלל, ולכן לדייק שהיו סמוך תוך כמה דקות מהנץ היה להם גם שמחה שכיוונו לכך, הגראי"ל שטיינמן שליט"א.

תשובה:

הנה בתוך שלושים יום אמרינן שחזקתו שאמר "מוריד הגשם" וחייב לחזור ולהתפלל שנית, אולם בנד"ד שבתפילה אחת יודע שודאי אמר "מוריד הטל", ומסופק רק לגבי התפילה השניה, א"כ זה ספק רגיל האם חייב לחזור ולהתפלל, ואם היה ביום חול, יכול עכ"פ להתפלל שחרית על תנאי שיהא נדבה, משא"כ בזה שהיה שבת, ואין מתפללין נדבה בשבת, לכן א"א לחזור ולהתפלל כלל.

והעצה היא שילך למקום שעדיין מתפללים ויבקש מהחזן להוציאו מספק, או כשמתפלל מנחה יבקש מהחזן בחזרת הש"ץ להוציאו מספק.

טעה בברכת "וכל החיים"

שאלה:

ח. התפלל שמו"ע בלחש, ובמקום לומר "ברוך... הטוב שמך ולך נאה להודות", סיים "ברוך... המברך את עמו ישראל בשלום" (מכיון שבדיוק הש"ץ אמר מילים אלו), ואח"כ חזר והתחיל מ"מודים", האם יצא או לא?

תשובה:

קי"ל שג' ברכות ראשונות וג' ברכות אחרונות הם

כמו ברכה אחת י', ומי שטועה בהם, כגון שטעה בחתימתן שחתם בברכה זו בענין ברכה אחרת צריך לחזור לראש ג' ברכות ראשונות י", ולכן כיון שטעה בברכת "וכל החיים", צריך לחזור לתחילת ברכות אחרונות, דהיינו לברכת "רצה", והיות שלא עשה כן לא יצא יד"ח, ואם כבר הסיח דעת מהשמו"ע צריך לחזור ולהתפלל מראש שמו"ע.

כיבוד אורח שהוא כהן

שאלה:

מ. כשיש אורח כהן, האם הבן צריך להביא את המנה לאורח הכהן לפני אביו משום "אתה ואבין חייבין בכבוד הכהן" ^ב?

תשובה:

הדין "אתה ואמך וכו'", זה רק בדבר ששני החיובים שווים, דהיינו בכיבוד אב וכיבוד אם,

יח. רמ"א ס' קי"ד ו'.

יט. משנ"ב שם ס"ק ל"ד, ע' שם.

כ. יסוד השאלה הוא דאיתא בגמרא, קידושין ל"א., אבא אומר השקיני מים, ואמא אומרת השקיני מים, הנח כבוד אמך ועשה כבוד אבך שאתה ואמך חייבים בכבוד אבך. א"כ ה"נ כיון שגם אביו חייב לכבוד כהן משום "וקדשתו", נימא אתה ואבך חייבים בכבוד הכהן, א"כ הכהן קודם.

לכן צריך להגיע לסברא של "אתה ואמך וכו' ", אבל באופן שדרגת חיוב כיבוד לאחד מהם היא יותר, בודאי הוא קודם כ^א.
וכיון שכבוד אביו חשוב יותר ממצות "וקדשתו", לכן "אתה ואביך" לא מפקיע, ויש לתת את מנת האוכל קודם לאביו, ואח"כ לכהן כ^ב.

קדיש לאחר ג' פרקי תהילים

שאלה:

יש מקומות שנוהגים בתקופה זו לומר ג' פרקי תהילים אחר התפילה, האם יכול לומר אחריהם קדיש?

תשובה:

כמו שאומרים קדיש יתום לאחר שיר של יום, כמו כן אפשר לומר קדיש יתום לאחר פרקי תהילים אלו כ^ג.

כ^א. וכן מבואר ברש"י, פ' ויגש, וברמ"א, יו"ד ס' ר"מ, שחייב בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו. וקשה הרי אתה ואביך חייבים בכבוד הסבא, וממילא צריך לכבד הסבא קודם, וע"כ כיון שכבוד אביו הוא חיוב יותר מכבוד הסבא, בזה לא מפקיעין חיוב זה משום "אתה ואביך וכו'".

כ^ב. בעל "שבט הלוי" שליט"א, הגר"נ קרליץ שליט"א.

כ^ג. ומעשה רב שבי"ב אייר תשס"ט התפלל הגרי"ש אלישיב שליט"א לפני העמוד שהיה לו יארציט על אמו ע"ה, ואמר

בית כנסת שהפכו לדירה

שאלה:

יא. אדם שהשתמש בדירתו לצורך מגוון לכמה שנים, וכן הכניס בתוכו ארון קודש ועמוד, ומתחילה התנה שזה רק זמני, ועכשיו בנו בית כנסת ונתבטל המגוון שבביתו, וחזר והפך דירתו לבית מגורים רגיל, האם יש חסרון לגור בדירה זו?

תשובה:

דירה שהיתה מיוחדת לבית כנסת א"א להפכו סתם אח"כ לבית מגורים רגילים, משום שמורידים מקדושה. אבל בזה שמתחילה התנה שהוא רק מצב זמני, היינו שמתחילה לא חל בו קדושת בית כנסת כלל, אין בזה שום חסרון, ויכול לגור בה יי.

קדיש יתום אחר ג' פרקים אלו, והסביר משום שבקדישים שלפנ"כ אמרו אותו יחד כמה אנשים, ורצה לומר קדיש אחד לבר.

כד. הגר"נ קרליץ שליט"א, עפ"י שו"ע, סי' קנ"ג סעיף ח', ומשנ"ב שם. וגם בבית הכנסת יש אופנים שמועיל בהם תנאי, כמבואר בשו"ע, סי' קנ"א סעיף י"א, ומשנ"ב וביה"ל שם. וידוע שהמהרש"ם זצ"ל לימד זכות על שעושים סעודות בבתי הכנסת של האדמו"רים, משום שמראש התנו שלא יהא בו קדושת בית הכנסת, ואפילו שמתפללים בו באופן קבוע, מ"מ אין בו קדושה וכנ"ל.

ברכות

אינו יודע מה הברכה

יב. אם לאחר שלמד הלכות ברכות, הוא עדיין מסופק אם ברכתו "העץ" או "האדמה", יברך "האדמה". אבל מי שלא למד לא יאכל עד שילך אצל חכם ללמוד הלכות ברכות כה, או שיאכלו בתוך הסעודה לאחר ברכת "המוציא" ביחד עם פת, ונחשב שכירך את הברכה הראויה כו.

קנה בגד חדש

שאלה:

יג. קנה חליפה חדשה באלף ש"ח ולא מרגיש שום שמחה, האם צריך לברך עליה "שהחיינו"?

תשובה:

בודאי צריך לברך עליה "שהחיינו" כו, ובטלה דעתו אצל כל אדם, ומסתבר שמערך חמש מאות ש"ח ולמעלה בודאי צריכים לברך עליה גם אם לא מרגיש שמחה כח.

כה. ע' רמ"א סי' ר"ב סעיף י"ח, ומשנ"ב ס"ק פ"ד.

כו. ע' שו"ע ס' ר"ח סעיף ג' ושעה"צ ס"ק ט"ז.

כז. כמבואר בשו"ע ס' רכ"ג סעיף ה', הקונה כלים חדשים צריך לברך.

כח. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

ברכת "הטוב והמטיב" על דירה

שאלה:

יד. קניתי דירה בחמישה תשלומים, וכדי שלא יהיו שאלות של רבית, בכל תשלום קניתי הדירה כנגד התשלום (ז"א כל פעם חמישית של הדירה), מתי צריך לברך "הטוב והמטיב"?

תשובה:

אע"פ שבכל תשלום קונה דבר יקר, מ"מ מסתבר דשלימות השמחה היא בסוף, ויש לברך ברכת "הטוב והמטיב" רק לאחר שקנה את כל הדירה כט.

"שהחיינו" על מיץ פירות

שאלה:

פו. האם אפשר לברך "שהחיינו" על מיץ פירות (אם עדיין לא אכל את הפרי) או שמא מכיון שברכתו "שהכל", משום שהוא זיעה בעלמא ולא עצם הפרי, אי אפשר לברך עליו "שהחיינו"?

תשובה:

ברכת "שהחיינו" תלויה בשמחת האוכל ולא בשם "פרי", שהרי גם על כלים חדשים מברכים

"שהחיינו", וא"כ המיץ כיון דסו"ס הוא חדש אצלו, אפילו שאין עליו דין "העץ", אפשר לברך עליו ברכת "שהחיינו" ^ל. אמנם כ"ז אם ניכר על המיץ שהוא חדש, אבל אם א"א להכיר שהוא חדש אין לברך עליו שהחיינו ^{לא}.

ברכת האילנות

שאלה:

פז. הלך לברך ברכת האילנות יחד עם אנשים רבים, ובירך ושכח להסתכל על האילן, האם יצא ידי חובתו?

תשובה:

מכיון שזו ברכת השכח ולא ברכת הנהנין, יתכן שבדיעבד יצא אם בירך עליו אפילו שלא ראה רק אמרו לו שיש אילנות המלבלבים, וספק ברכות להקל ^{לב}, ואם רוצה יכול לשמוע מאחר שמברך.

ברכת האילנות על עץ שנטעו בשביעית

שאלה:

יז. האם אפשר לברך ברכת האילנות על עץ שנטעו אותו בשביעית?

ל. הגר"א ^ל שטיינמן שליט"א.

לא. כמש"כ המשנ"ב סי' רכ"ה ס"ק ט"ו לגבי תירוש.

לב. שו"ת "שבט הלוי" ח"ו תש' נ"ה ס"ק ד'.

תשובה:

איתא ברמב"ם לג' הנוטע בשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקור, עי' שם. ולכן מסתבר שא"א לברך עליו ברכת האילנות "ליהנות בהם בני אדם", אפילו אם כבר עברו עליו כמה שנים היות שחייב לעקרו לגמרי לד'.

שבת-עירובין

עסקים לעובדים בשבת

שאלה:

ח. מי שנמצא בארץ ישראל, ויש לו עסקים בחו"ל, ובזמן כניסת השבת בא"י שם עדיין לא נכנסה שבת, האם מותר שם להמשיך בעסקיו?

לג. הל' שמיטה ויובל, פרק א' הל' י"ב.
 לד. הגר"נ קרליץ שליט"א. ויש להוסיף שאפילו לפי הפוסקים שסברי שאפשר לברך ברכת האילנות על עצי ערלה (שו"ת "רב פעלים", ח"ג ס' ט', ו"דובב מישורים", ח"ג ס' ה', וע"ע הגה"ת רע"א, או"ח ס' רכ"ו), היינו משום דאף שעכשיו אסור ליהנות מהם, מ"מ לאחר שנות הערלה מותר להשתמש בו משא"כ בזה שיש חיוב לעקרו לגמרי, ולכן גם אחרי שעברו שנות הערלה או שאין בה איסור ערלה (כגון שהעביר העץ עם העפר שמספיק לגדול בו, שמצד הערלה מותר לאכלו אבל משום איסור שביעית חייב לעקרו, א"א לברך עליו).

תשובה:

בזה אזלינן בתר מקום העסקים, וכיוון שהתם עדיין לא שבת, מותר. ורק בפעולת האדם אזלינן בתר המקום שהוא נמצא לה.

הדלקת נרות שבת לפני פלג המנחה

שאלה:

יפ. אשה שהדליקה נרות שבת לפני פלג המנחה לא יצאה יד"ח לו, האם בגלל זה חייבת להוסיף נר אחד כל שבוע?

תשובה:

מסתבר שהקנס הוא דוקא אם שכחה וכדו', אבל בזה שכוונתה היתה להדליק וגם עשתה מעשה הדלקה, רק טעתה בחשבון הזמן, באופן זה לא קנסוה לו.

עניית "ברכו" בערב שבת

שאלה:

כ. בעש"ק אחר פלג המנחה ישב ולמד בביהמ"ד, ובכיתיים היה שם מנין שהתפללו קבלת שבת

לה. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

לו. כמבואר בשו"ע ס' רס"ג ד'.

לז. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

ומעריב מוקדם, וענה עמהם "ברכו", האם זה נחשב אצלו שקיבל שבת?

תשובה:

איתא בשו"ע^{לח}, שאם ענה לציבור וקיבל שבת עמהם אינו יכול להתפלל תפילה של חול, ומפ' המשנ"ב^{לט} דהיינו שענה עמהם "ברכו" עי' שם, וכל זה כשהוא שייך לציבור זה, ולכן עניית "ברכו" נחשבת קבלת השבת. אבל מה שיושב ועונה סתם, אין זה נחשב לקבלת שבת^מ.

שתה יין באמצע הקידוש

שאלה:

כא. עשה קידוש בליל שבת, ובירך את שתי הברכות, ברכת "הגפן" וברכת "מקדש השבת", אבל בטעות שתה את הכוס מיד אחר ברכת "הגפן", האם יצא בזה ידי חובת קידוש?

תשובה:

אין קידוש אלא על הכוס, ואם נשפך הכוס לפני ברכת הקידוש לא יצא, ולכן בנד"ד כיון ששתה הכוס לפני ברכת הקידוש, לא יצא יד"ח, וצריך למלא הכוס ולחזור ולקדש. ואם היה בדעתו

לח. ס' רס"ג ט"ו.

לט. ס"ק ס'.

מ. הגר"נ קרליץ שליט"א.

לשתות עוד יין במשך הסעודה, א"צ לברך ברכת היין פעם שניה רק ברכת הקידוש. וכל זה באופן שלא היה לו בקבוק יין על השולחן. אולם אם מתחילה היה בדעתו לשתות עוד יין, והבקבוק עמד על השולחן, כדיעבד יצא בזה מצות קידוש, וכאילו עשה קידוש על הבקבוק שעמד בפניו, וא"צ לחזור ולברך ברכת "מקדש השבת" ^{מא}.

קידוש פעמיים על אותה כוס

שאלה:

כב. העושה קידוש ליל שבת ולקראת סוף הקידוש מגיע בנו (ואין עוד כוס עבורו), איך ינהג לענין קידוש?

תשובה:

האב צריך לתת הכוס מיד לבנו לקדש עליו, ואח"כ ישתה אחד מהם מהכוס, ונמצא ששניהם קידשו על אותו כוס ^{מב}. ואם יש שתי רביעיות בכוס, ישתה כל אחד רביעית.

מא. משנ"ב סו"ס רע"א.

מב. והא דמבואר במשנ"ב, ס' רע"א ס"ק ס"ט, שאם אחר שתה מהכוס לא יצא יד"ח וכאילו נשפך הכוס, עי' שם. היינו אדם אחר שלא יצא כלל בזה מצות קידוש, דאין שתייתו מתיחסת לדין קידוש, אבל שני אנשים שאומרים קידוש על כוס אחד שפיר יכול אחד לשתות עבור השני כיון שסו"ס שתייתו הוא בתורת שתיית קידוש, וכן משמע ב"שערי תשובה", ס' רצ"ו

מצלמה במעגל סגור לענין מלאכת שבת

שאלה:

כג. מתחת הבנין ישנו בנק ובו מצלמה במעגל סגור המצלמת כל מי שעובר על המדרכה מול הבנק משום שמירה נגד גנבים, האם מותר לעבור דרך שם בשבת כדי להיכנס לתוך הבנין?

תשובה:

מותר ללכת כרגיל על המדרכה או להיכנס לבנין, היות שאינו מעוניין בצילום זה כלל, ואין זה צורת מלאכה כלל. ועדיף לא לספר ולגלות זאת לאנשים אחרים ואז הוי כמתעסק בעלמא שבודאי מותר ^{מג.}

תשלום שכר בשבת

כד. חז"ל אסרו להרוויח שכר בשבת משום גזירת מקח וממכר ואין האיסור משום שעשה פעולה, אלא אפילו אם הכסף נכנס בלי שום פעולה, ג"כ אסרו. ולכן אם גוי השתמש במאפיה של יהודי

ס"ק ג', ובשו"ת "רב פעלים" או"ח ח"א ס' י'. ועכ"פ אם יש מספיק יין אפשר ששניהם ישתו רוב רביעית כדי לצאת יד"ח בלי פקפוק.

מג. בעל "שבט הלוי" שליט"א.

בשבת, אסור לקחת ממנו כסף, שזה נחשב לשכר שבת ^{מד}.

וכן המורד על אשתו חייב להוסיף על כתובתה כל יום, אבל לא כנגד שבת משום דהוי שכר שבת ^{מה}.

וכן אסור לקחת רבית כנגד יום השבת על כספו המונח אצל עכו"ם משום דהוי שכר שבת ^{מי},
הגם שבכל אלו אינו עושה שום פעולה, מ"מ עצם רווח הכסף בשבת אסורה ע"י חז"ל.

כה. אסור ליהנות משכר שבת איסור זה אינו רק לכתחילה אלא אפילו בדיעבד, אם נתנו לו כסף אסור ליהנות ממנו, וצריך לזורקו לים ^{מי}. או עכ"פ שיתנו לצדקה ^{מי}.

כו. שכר שבת במקום מצוה פליגי הראשונים אם אסרו לקחת כסף על דבר מצוה, כגון חזן בביהכ"נ או בעל קורא בתורה ^{מט}, ומסתימת

מד. שו"ע ס' רמ"ה סעיף ו'.

מה. גמרא כתובות ס"ד.

מו. מג"א, מובא במשנ"ב ס' ש"ו ס"ק י'.

מז. ע"י שו"ע ס' רמ"ה ו'.

מח. שו"ת "חתם סופר" חו"מ סו"ס קצ"ד.

מט. שו"ע ס' ש"ו ה'.

הפוסקים משמע שמותר אבל אין בו סימן ברכה.¹

שכר שבת בהבלעה

שאלה:

בז. שמרטף העובד גם בשבת וגם ביום חול, האם מותר בסוף החודש או השבוע לשלם עבור העבודה בשבת ביחד עם התשלום של שעות העבודה בימי החול?

תשובה:

אם השמרטף עובד כל יום שעתיים וגם בשבת עובד שעתיים, אם סידור התשלום הוא סיכום על שעות העבודה, וחלק משעות אלו עבד בשבת, אסור לשלם לו על הזמן של שבת, שאין זה נחשב להבלעה, כיון שסופר את השעות של שבת לעצמו, אבל אם עשה חשבון כגון על עשרים שעות מקבל כך וכך, הגם שחלק מהשעות היה גם בשבת הר"ז נחשב להבלעה ומותר.²

ג. שו"ע ס' תקפ"ה ה' ומשנ"ב שם, וכן פסק המשנ"ב ס' ש"ו ס"ק כ"ג-כ"ד.

נא. כמבואר בגמרא, ב"מ נ"ח., ובשו"ע, ס' ש"ו ד', שאם היה שכיר בשבת או שכיר חודש יכול לקחת שכר גם על יום השבת ע"י שם. והיינו כיון שמבליע שכר שבת יחד עם ימות החול, נחשב לשכר אחד על הכל ומותר. ודוקא כשיש שכר

תשלום על דירת נופש

שאלה:

כת. שכרנו דירה לשבת במקום נופש, והתשלום היה לפי מספר המיטות. בליל שבת נכנס חבר וביקש לישון על המיטה המיותרת שהיתה שם, ובבוקר קם והלך לדרכו. האם בעל הדירה יכול לתבוע ממנו לשלם עבור השימוש במיטה?

תשובה:

הא דמותר לשכור דירה או מיטה לליל שבת, אע"פ שאסור לשלם שכר שבת משום דעושין כן ע"י הבלעה, דהיינו שמשלמין גם על קצת מימי חול לפני ואחרי השבת, שהרי גם אז הוא שוהה בדירה ובכה"ג לא גזרו נב.

אחד על כל השבוע ביחד, אבל אם שוכרו כגון לארבעה ימים, ובסוף משלם לו על כל יום תשלום קבוע, כפול ארבעה ימים, אין זה נחשב להבלעה רק לשכר שבת ואסור, וכמבואר ברמ"א שם אם שוכרו לחודש והתנה לשלם לו כל יום כך וכך, מקרי שכיר יום ואסור, עי' שם. דדוקא שנותן לו שכר אחד על יום שבת ביחד עם ימי חול כגון על שבוע שלם או חודש שלם מותר.

נב. ולכן פעם כשנסעו היהודים ליריד ובדרך חזרו היו נשארים בשבת בבית מלון, היו משלמים לבחורים יהודים שישמרו להם על הסחורה כל השבת, ואין בזה משום שכר שבת מכיון ששילמו גם על שמירתם כמה שעות לפני ואחרי השבת, "חיי אדם" מובא במשנ"ב ס' ש"ו ס"ק כ"א.

ולפ"ז באופן שבא לדירה והשתמש בה רק בליל שבת בלבד, ולא היה שם כלל לפני שבת, אין דמי הבלעת זמן של חול, רק שכר שבת בלבד, ואסור לקחת על זה שכר.

אולם אם השתמש בסדינים של בעל הדירה, די ש שכר הוצאות של ניקוי הכלוך מהסדינים, וכנגד זה מותר לקחת כסף, כמו מי שלוקח אוכל מחברו בשבת מותר לשלם דמי האוכל דאין זה שכר שבת, רק דמי ההוצאות, ומאחר שכבר משלם על ההוצאות, יכול גם לכלול שם עוד שכר עבור השימוש, שגם זה נחשב להבלעת שכר, שמבליעו ביחד עם שאר הוצאות ²¹.

תשלום על שהיה בבית מלון בשבת

כפ. ומה"ט מי שאכל בשבת בבית מלון או אצל אחר, יכול לקחת שכר על הסעודה כיון שזה בלוע בדמי ההוצאות ²².

טיפול רופא בשבת

5. וכעין זה רופא המטפל בשבת (באופן המותר)

נג. שו"ת "האלף לך שלמה" סי' קכ"ה.

נד. שם.

יכול לקחת שכר שבת כיון שזה בלוע עם
ההוצאות של התרופות ממילא זה נחשב לשכר
שבת בהבלעה.

תשלום על הליכה למקוה בשבת

לא. וכן משלמים לבלן של המקוה בשבת, אע"פ
שהוא שכר שבת, כיון שהוא כלול עם ההוצאות
של חימום המים ^{נה}.

קריאת רשימת מקומות בביהכ"נ

שאלה:

ב. בביהכ"נ יש רשימה של שמות המתפללים
ומקומותיהם, האם מותר לקרות בשבת ויו"ט או
שיש בו משום גזירת שטרי הדיוטות ^נ?

נה. שו"ת "נודע ביהודה" מה"ת או"ח סו"ס כ"ו, שו"ת "שבט
הלוי" ח"ה ס' כ"ח.

נו. כמבואר בשו"ע, ס' ש"ז י"ב, דרשימה של אורחים הבאים
לסעודה אסור לקרוא בשבת, והוסיף הרמ"א שאפילו לעיין
בהם בלא קריאה אסור.

תשובה:

מותר לקרוא רשימת מקומות לדעת היכן הוא יושב בביה"כ או בסעודת יו"ט, שהוא צורך מצוה או עכ"פ צורך הגוף, או אם צריך לדבר עם חברו, מותר לחפשו ע"י קריאת הרשימה ^נ. אבל סתם לקרוא רשימת המקומות מתוך שמעניין אותו לדעת היכן כל אחד יושב, אין בזה צורך מצוה, ואסור לקרותו.

סגירת דלתות בשבת

שאלה:

ג. האם מותר לסגור הדלתות של מכונת הכביסה או של הקופסה שמגיחים בה את נרות השבת, כדי שלא יבוא ילד לשברו ^{נח}?

נז. כמש"כ המשנ"ב שאם זה לצורך סעודת מצוה מותר משום דהוי חפצי שמים. וכן מבואר שם, משנ"ב סעיף י"ב, דבאגרת שלום מותר לקרוא בשבת אם אינו יודע מה כתוב בה, והטעם שהתירו משום דשמא יש בו צרכי הגוף ומותר, שכן על צרכי ממונו גזרו ולא על צרכי הגוף, משנ"ב שם. ומה"ט מותר לגבאי לקרוא רשימת המתפללים כדי ליתן להם עלייה דהוי לצורך מצוה.

נח. יסוד השאלה הוא שהרי הקופסה הזאת היא בסיס לנרות שהוא מוקצה חמור, שאסור לטלטלם אפילו לצורך מקומו, האם גם הדלתות שבהם, שמשמשים את הנרות, יש להם דין מוקצה עכ"פ שמלאכתו לאיסור, וא"כ אסור לטלטלם לצורך

תשובה:

מבואר בגמרא נט, ובשו"ע ס, שמותר בשבת לסגור דלת בכדי שלא יכבה הרוח את הנרות, וע"כ אין זו פעולת איסור כלל, שהוי רק מעשה סילוק של הרוח.

וא"כ הרי דלתות האלו תפקידם למנוע מהרוח לכבות את הנרות, שזה מותר בשבת, והוי מלאכתו להיתר ולכן יכול לסגור את הדלתות, אפילו כוונתו שהילדים לא ישברו אותם.

משא"כ הדלתות של מכונת הכביסה שבסגירתן המכונה מופעלת, נחשב עכ"פ לכלי שמלאכתו לאיסור, שאסור לטלטלו לצורך הפסד, ולכן אסור לסוגרו אם כוונתו למנוע מהילדים שלא ישברו אותן. ולפי המשנ"ב סא, יכול לסוגרו ברגלו או במרפקו, ולפי החזו"א דרך הילוכו יכול דוחפו.

הוצאת שעון מעורר מחמת רעש הצלצול

שאלה:

ד. האם מותר להעביר בשבת שעון מעורר מוקצה

הפסד, וא"כ בנד"ד שרוצים לסוגרן כדי שלא ישברו, הוי לצורך הפסד ואסור.

נט. שבת ק"כ: .

ס. סי' רע"ז סעיף ב'.

סא. סי' ש"ח ס"ק י"ג.

למקום אחר כדי שהרעש לא יפריע ^{סב}?

תשובה:

הגדר של גרף של רעי, הוא רק בדבר שהוא מאוד מאוס בעיניו, כגון עכבר בחדר, או אפילו מטחנה של חיטים, שנתלכלך ע"י הגשם, וכמבואר בגמרא ^{סג}, שבדרך כלל הוא מלוכלך, אבל הא דהקול מפריעו, אין זה נכנס בגדר גרף של רעי. אבל לענין צורך מקומו, אע"פ שלא צריך עצם המקום שמתחת לשעון, בכל זאת כיון שהקול מפריעו, נחשב לצורך מקומו, ובאופן שהוא רק מוקצה מחמת כלי שמלאכתו לאיסור, מותר להוציאו כדי שהרעש לא יפריעו ^{סד}.

הליכה על מדרכה חדשה בשבת

שאלה:

לה. כאשר עושים תיקונים ברחוב, הפועלים שמים

סב. יסוד השאלה בשעון מעורר שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס, כגון טלפון סלולרי, האם מותר לסלקו למקום אחר שרעש הצלצול לא יפריע. האם הוא בגדר גרף של רעי מכיון שהרעש מפריעו בחדרו. וכן יש לדון באופן שהוא לא מוקצה מחמת חסרון כיס רק כלי שמלאכתו לאיסור, האם זה נחשב לצורך מקומו, כיון שמפריע לו להשתמש בחדרו.

סג. ביצה ל"ו: .

סד. הגר"נ קרליץ שליט"א.

אבני מדרכה חדשות, ומפזרים מעליהן חול כדי שהולכי הדרכים בשעת הליכתם ידרכו עליהם, ועי"ז יתמלאו הגומות בחול, ועי"כ יתחזקו האבנים במקומן. האם מותר ללכת במקומות אלו בשבת?

תשובה:

פשוט שאם עובר והולך עליהם בשבת בכוונה למלא את הגומות שבין האבנים בחול, ודאי חייב מן התורה משום בונה, אבל לסתם אנשים שהולכים ברחוב, מותר לא מיבעיא לאלו שלא יודעים מזה, אלא אפילו אנשים שיודעים מזה, הרי בודאי לא מתכוונים לכך, והווי דבר שאין מתכוון, ואין בזה פסיק רישא, ראפילו אם בסוף היום נכנס החול בפנים ונתחזקו, אבל לכל יחיד ויחיד שעובר עליו, אינו ברור שבהליכתו זו ידחק החול, והווי כמו גורר מטה וספסל שיכול להיות שיעשה חריץ או לא יעשה חריץ, ואעפ"כ מותר לכתחילה כיון שלא הוי פסיק רישא, וה"נ בזה ^{סו}.

בורר לעורך השבן

שאלה:

ל. שכן ביקש כלי בשבת, האם מותר להוציאו עכשיו

מתוך התערובת כדי לתת לשכן הצריך את הכלי רק לאחר זמן (בשבת) ^{טו}?

תשובה:

הגדר של לאלתר הוא שמתחיל להשתמש לאלתר, ונחשב בזה שלוקח עכשיו שהוא התחלת דרך אכילה או דרך שימוש, אבל אם אוכלו או משתמש בו רק לאחר זמן אפילו שנותנו מיד לשכן אין זה נחשב דרך אכילה ואסור להוציאו מהתערובת ^{טו}.

בורר לצורך הפשרה - וכעין זה מי שיש לו אוכל בתוך המקפיא מעורב עם שאר אוכלים, ומוציאו מן ההקפאה ע"מ שיופשר ויהיה ראוי לאחר שעה לסעודה, אין זה כבורר לאלתר כיון שאינו אוכלו סמוך למעשה הברירה ^{טז}.

בורר לצורך טיול - וכן מי שהולך לטייל בשבת ורוצה להוציא סכין מתוך שאר הסכונ"ם כדי להשתמש בו בדרך לאחר זמן, אין זה נחשב לאלתר, כיון שעצם השימוש הוא רק לאחר שעה.

טו. יסוד השאלה הוא שבורר אוכל מתוך פסולת או מין בתוך שאר מינים בשבת מותר דוקא לצורך לאלתר שו"ע או"ח סי' שיי"ט א'. וא"כ בזה שנותנו לשכן, האם זה נחשב לאלתר מכיון שמיד נותנו לשכן.

טז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

סח. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

שימוש בבהמה בשבת

שאלה:

ל. האם עיור יכול להשתמש בכלב מאולף שיעשה לו שליחויות בשבת?

תשובה:

בעל הכלב בודאי אסור לו להשתמש בו, כיון שהוא מצווה עליו משום שביתת בהמתו^{סט}, וחייב לדאוג שגם אחרים לא יעבדו אתו, ולכן אסור אפילו להשכיר אותו לגוי בימי השבת, כיון שהוא יעבוד אתו^י, וגם לאחר בלי ידיעת הבעלים אסור להשתמש בו לעשות מלאכה בשבת משום איסור תורה של "מחמר", שנצטוונו מלעשות מלאכה בכל בהמה^{עא}, ואפילו שהבהמה לצורך עצמה מותרת לעשות מלאכה, ואין בעליו מצווה על זה^כ, אבל כשעושה לצורך אחרים אסור מן התורה וכנ"ל^ע, ונמצא שזה חמור מאמירה לעכו"ם שהוא רק איסור מדרבנן.

סט. ככתוב, שמות כ"ג, י"ב: "למען ינוח שורך וַחֲמֶרְךָ".

ע. עי' שו"ע ס' רמ"ו סעיף ג'.

עא. עי' "מנחת חינוך" סוף מצוה ל"ב.

עב. עי' תוס' שבת קכ"ב. ד"ה מעמיד, וברש"י עה"ת פ' משפטים כ"ג, י"ב.

עג. עי' שו"ת "הר צבי" או"ח ח"א ס' קע"ד.

הגיע בערב שבת לאחר שקיעה"ח

שאלה:

לח. יהודי נסע בערב שבת, ובגלל פקקי תנועה הגיע ליישוב חצי שעה לאחר שקיעה"ח, עד היכן מותר לו ללכת?

תשובה:

כל אחד קונה שביתה בערב שבת לפני בין השמשות, ומשם מותר אלפיים אמה לכל רוח, והיות שיהודי זה נסע לאחר בין השמשות הרבה יותר מאלפיים אמה, א"כ נמצא שיצא מחוץ לתחומו בשבת, ואין לו אלא ארבע אמות בלבד. ולכן עכשיו שהגיע אסור לו לזוז ממקומו, ואם נמצא בתוך בית מותר להסתובב בכל הבית, וכן אם נמצא בתוך עיר שיש בה עירוב, כל העיר כדי אמות דמי. אבל בעיר שאין לה עירוב אסור לו ללכת אפילו מהאוטו שכרחוב לתוך הבית ע"י.

נסיעה מחוץ לתחום שבת

שאלה:

לפ. הנוסע מחוץ לתחום שבת (עבור לידה), האם

עד. ויל"ע היות שאיסור מחוץ לדי אמות הוא רק דרבנן, האם אפשר לסמוך על שיטת ר"ת והשו"ע שהוא עדיין לפני בין השמשות, עכ"פ לענין שילך לתוך הבית.

חייב לצמצם את הבגדים שלובש ע"ה?

תשובה:

יש סוברים שכשהתירו חכמים איסור תחומין לצורך פיקו"נ, התירו נמי שיצא כדרכו בכלים שלבוש בהם ע"י.

ויש להעיר שזה רק לסוברים שדין תחומין על בגדיו הוא איסור רק מדרבנן אבל לסוברים שיש בהם דין תחומין מן התורה, עדיין יש לדון ע"י. ויש סוברים, שכיון שאמרו חכמים דבהמה וכלים הרי הם כרגלי הבעלים, היסוד הוא שהוא טפל לרגלי הבעלים, ונגררים עמו לכל מקום, ולכן אם בפועל מותר לו ללכת חוץ לתחום ה"נ כליו ע"ה.

ע"ה. יסוד השאלה דאיתא במשנה, ביצה ל"ז, הבהמה והכלים כרגלי הבעלים, ע"כ. וא"כ אפילו שהותר לבעלים ללכת מחוץ לתחום שבת, מ"מ לגבי בגדים שאין זה פיקוח נפש שמא לא התירו, אלא רק כמה שמוכרח ממש.

עו. שו"ת "מנחת יצחק" חלק ט' סי' ל"ז.

עז. ע"י מג"א או"ח ס' ת"ד ס"ק א', שהוא רק מדרבנן, וע"י שו"ת מהר"ם אלשקר, סי' מ"א, שהוא דאורייתא, וע"י שו"ת "ישועת יעקב, ס' ת"ד ס"ק ב', שפליגי רק בשביתת בהמתו אבל לגבי חפציו וכליו של אדם כו"ע מודה שזה רק מדרבנן. וע"ע "מנחת חינוך", מצ' כ"ד ס"ק ח', שמבאר שזה פלוגתת רש"י וריטב"א אם שביתת בגדיו הוא איסור תורה.

עח. הגרש"ז אויערבך זצ"ל מובא בספר "שמירת שבת", פרק מ' ס"ה ס"ק קל"ו.

פסח

מסר לרב ולא נמכר החמץ

שאלה:

מ. מסר שטרי הרשאה לרב למכור החמץ לגוי, ובסוף אירע אונס כגון שחלה הרב ולא מכר, או נמצא שמכר ליהודי. האם נאסר החמץ לאחר פסח?

תשובה:

כיון שהיה כאן אונס מצד המוכרים, ואפילו אם שכח הרב למסור השטרות לא נאסר החמץ שבכה"ג לא קנסינן ע"ט.

מכירה בטעות

מא. מי ששכח והכניס למכירת החמץ מצרכי הפסח נחשב למכירה בטעות ויכול להוציא אותם ולהשתמש בהם לפסח פ.

עט. ולא דמי להא דמבואר בשו"ע, ס' תמ"ח ג', שגם באונס נאסר לאחר הפסח דכבר מבואר במשנ"ב, שם ס"ק ט', בשם ה"בית מאיר" שבאונס גמור דלא הו"ל לאסוקי אדעתיה מותר, ובתנאי שגם ביטל חמצו, וע"ע "שערי תשובה", סוס"ק ג', ובספר "מבית לוי".

פ. בעל "שבט הלוי" שליט"א.

מכירת חמץ לגוי שאשתו יהודיה

שאלה:

מב. מכרו חמץ לגוי ונודע שאשתו יהודיה, האם
החמץ מותר לאחר הפסח?

תשובה:

והנה ע"פ דין תורתנו הקדושה אין שום קשר
ביניהם, והחמץ הוא רק של הגוי, ובודאי מותר
לאחר פסח. אמנם אם הם התחתנו ע"פ חוק
הגויים, במקום שהחוק שלהם קובע, שכל מה
שהבעל קונה ממילא שייך חצי לאשתו, נמצא
שחמץ שקנה הגוי בקנין המועיל ע"פ חוקיהם,
חצי החמץ הוא בבעלות יהודי חילוני במשך
הפסח, וא"כ נאסר בהנאה לאחר פסח פא.

ויש לדון האם חצי החמץ מכל אחד ואחד שייך
לאשתו היהודיה, נמצא שאצל כל אחד יש ודאי
חלק מחמצו שנאסר, או שמא רק חצי מהאנשים
היה קנוי ליהודי וא"כ לכל אחד ואחד יש ספק
אולי בכלל לא נאסר, והוי בגדר ספק, דודאי
מותר בהנאה ואולי אפילו מותר באכילה פב.

ועכ"פ בידם להתאסף כולם יחד ולפשר ביניהם
להחליט איזה חלקים נקנה לגוי ואיזה ליהודי,
דכיון שאיסור חמץ לאחר פסח הוא רק דרבנן.

פא. וכמבואר בשו"ע ס' תמ"ח ג', הגרי"ש אלישיב שליט"א.

פב. כמבואר במשנ"ב ס' תמ"ט ה'.

אמרינן בזה יש ברירה למפרע מה נקנה לגוי פג.

השוכר רכב או סירה בחוה"מ

שאלה:

נג. השוכר רכב או סירה בחוה"מ, האם חייב לבדוק מחמץ לפני שמשמש בו?

תשובה:

מבואר בשו"ע פ"י, בית שלא בדקו לפני פסח חייבים לבדוקו בחוה"מ. ולפ"ז ה"ה ברכב, כיון שכל השנה משתמשים בו בחמץ חייב לבדוקו, וא"א לסמוך בזה שמגקים אותו לפני שמשכירים שזהו בתורת נקיון ולא בתורת חמץ פה. אבל בסירה מכיון שהיא פתוחה מלמעלה, יש לסמוך שהעורבים אכלו את החמץ (כיון שהוי רק ספק) פו.

הליכה לכותל המערבי כשבדרך יש ריח של חמץ

שאלה:

מד. יש שתי דרכים ללכת לכותל המערבי, האחת דרך

פג. וכמבואר במשנ"ב ס' תמ"ח ס"ק ב'.

פד. ס' תל"ה א'.

פה. הגר"נ קרליץ שליט"א.

פו. וכמבואר במשנ"ב ס' תל"ג כ"ז.

הערכים, ושם יש ריח של חמץ, ובשניה אין שום ריח, האם מותר ללכת דרך המקום שש בו ריח של חמץ?

תשובה:

לכתחילה ילך דרך המקום שאין ריח של חמץ פ^י.

אפית חמץ במאפיה של יהודי

שאלה:

מה מעשה שאירע בשוויץ, במוצאי יו"ט אחרון (תשס"ו), אפו חמץ במאפיה ונזכרו שבעל המאפיה נסע לפני יו"ט לארה"ב, ואצלו עדיין פסח. האם נאסר אותו חמץ משום חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח?

תשובה:

כשמוכרים חמץ לגוי דרך רב מקומי, הרב מתנה עם הגוי שכל מי שיש לו פסח לזמן ארוך יותר, החמץ ישאר אצל הגוי ליותר זמן, או שהרב קונה אותו לעצמו, ומקנה רק למחרת את החמץ לאותו יהודי, לאחר שנגמר אצלו הפסח. וא"כ בנ"ד מן

פז. הגרי"ש אלישיב שליט"א, ושאלוהו שלמסקנת הגמרא, פסחים כ"ה:, אפשר ולא קמכוון מותר, וענה, דהנ"מ אם בודאי לא מכוון, אבל מי יכול לומר על עצמו שבודאי לא מכוון ליהנות, הגר"י ישראלזון זצ"ל בשם חמיו הגרי"ש אלישיב שליט"א.

הסתם לא היתה המאפיה שייכת עדיין לבעל המאפיה, ואולי זה עדיין של הגוי, ולכן לכל היותר יש כאן נדון של גזל עכו"ם. וכל זה אם עשו את החמץ מקמח של חמץ, אולם אם הקמח שהיה במאפיה היה קמח של פסח, נמצא שלא מכרוהו כלל לגוי, והוי עדיין קמח של יהודי שעשו ממנו חמץ, והוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, ובכל זאת כיון שהבעלים לא יודעים מזה כלל, יתכן שזה נחשב אצלו כמו אונס, ובכה"ג לא נאסר לאחר הפסח פ"ה.

אכילת מצה במוצאי חג הפסח

שאלה:

מו. האם מותר לאכול מצה במוצאי פסח, דהרי מבואר בגמרא פ"ט, שהישן בשמיני בסוכה לוקה משום "בל תוסיף", אא"כ מכוון שלא לשם מצוה, האם גם במצה צריך לכוון לכך, ובלי זה אסור לאכול מצה?

פח. ועי' במשנ"ב ס' תמ"ח ס"ק ט', שדן בגוי שאפה חמץ בחיטין של ישראל ביום האחרון של פסח, שהביא כמה דעות בזה, וזה שייך לנד"ד.

פט. ר"ה כ"ח.

תשובה:

ישיבה בסוכה היא דבר שכל השנה לא עושין כן, ולכן כשיושב בשמיני בסוכה נראה שהוא מוסיף על המצוה, משא"כ לגבי אכילת מצה, שאוכלים כל השנה ^ז, ואין זה נראה כלל שעשה כן לשם מצוה, לכן מותר לאכול מצה במוצאי פסח ^{זא}.

ספירת העומר

ספירה עם הציבור

שאלה:

מז. הגיע מאוחר למעריב והתפלל שמו"ע עם הציבור (ע"מ לומר ק"ש וברכותיה אח"כ), ועכשיו הציבור אומרים ספירת העומר, האם יש לספור עמם ^{צב}?

צ. וכמבואר במשנה, פסחים קי"ד., "שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה".

צא. הגר"י ישראלזון זצ"ל בשם חמיו הגר"ש אלישיב שליט"א. ויש להוסיף דאולי כל הנדון לפי הגר"א ז"ל שסבר שיש קיום מצוה באכילת מצה כל ד' ימי הפסח, יש לדון האם יש "בל תוסיף" באכילה במוצאי פסח אבל לסוברים שאין שום קיום מצוה באכילת מצה בשאר הימים, לא שייך כלל בזה "בל תוסיף", ויל"ע.

צב. יסוד השאלה הוא, דהטעם דסופרים לאחר מעריב, משום תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם, ועוד ק"ש שהוא דאורייתא

תשובה:

למעשה הורה בזה מרן ה"חזון איש" זצ"ל שישפור עם הציבור משום מעלת ברוב עם, ועוד מכיון שאם יחכה לספור לבד לאחר שאמר ק"ש וברכותיה, עלול מאוד שישכח לספור, ולכן יש לספור מיד ויאמר אח"כ ק"ש וברכותיה.

אמירת "רצה" לאחר ספירת העומר

שאלה:

מח. באמצע סעודה שלישית ספר ספירת העומר של מוצש"ק, האם יכול לומר "רצה" בברכת המזון?

תשובה:

מצאנו בכמה מקומות שא"א לומר "רצה" כגון אם התפלל מעריב באמצע סעודה שלישית, א"א לומר עוד "רצה" יי, וכמו כן מי שהבדיל אינו יכול לומר עוד "רצה", שזהו תרתי דסתרי יי, וכן

קודמת לספירת העומר (שהוא מדרבנן לרוב הפוסקים), וכמבואר ב"ביאור הלכה" ריש סי' תפ"ט, וא"כ בנד"ד כיון שעדיין לא קרא ק"ש, לפי שני הטעמים הנ"ל היו צריכים קודם לומר ק"ש וברכותיה, ואח"כ לספור העומר.

צג. משנ"ב סי' קפ"ח ס"ק ל"ב.

צד. "שו"ע הרב" שם סעיף י"ז. ולענין אמירת "ברוך המבדיל",

הסתפק בזה המשנ"ב, סי' רס"ג ס"ק ס"ז בשם המג"א.

מצינו מחלוקת בר"ח שחל במוצש"ק אם אמירת
 "רצה" ו"יעלה ויבוא" נחשב לתרתי דסתרי צה.
 והנה כל זה משום שאם התפלל מעריב, נחשב
 ליום הבא, וכן לענין הבדלה שזה להוציא
 ולהפסיק את קדושת השבת, ולכן נחשב תרתי
 דסתרי, וכן אמירת "יעלה ויבוא" שזה בתוך
 ברכת המזון אולי נחשב תרתי דסתרי לאמירת
 "רצה" בתוך ברכת המזון, אבל ספירת העומר
 שזה מצוה נפרדת שמקיימים בלילה צי. א"כ ה"נ
 אם ספר ספירה של מוצש"ק אין זה סתירה לענין
 שעדיין נחשב לזמן של שבת, ולכן יכול יש לו
 לומר "רצה" צי.

יו"ט וחזה"מ

ביטול לעזר יו"ט ושבת

שאלה:

מ. ביו"ט שחל בערב שבת, מי שמקבל שבת מוקדם
 ואוכל מוקדם, לפני בין השמשות, האם מותר

צה. משנ"ב ס' קפ"ח ס"ק ל"ג.

צו. וראה לכך דאיתא בש"ך, יו"ד ס' קצ"ו ס"ק ד', שאפילו

כבר קיבל שבת, יכול לספור ספירת העומר של אתמול, עי'

שם. הרי בהדיא שספירה לא קשורה כלל לקבלת שבת.

צז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

לבשל לזמן הזה אפילו בלי עירוב תבשילין ^{צח} ?

תשובה:

אע"פ שיש גם קדושת יו"ט מ"מ היות שיש גם קדושת שבת, אסור לבשל לצורך שבת בלי עירוב תבשילין ^{צט}.

לקיחת חפצים לשיבה בחוה"מ

שאלה:

ג. האם מותר בחוה"מ לקחת בגדים וחפצים לשיבה לצורך זמן חורף, מכיון שיש לו אפשרות לקחתם ע"י רכב? וכן כשנוסע לשמחת תורה, האם אפשר לקחת עוד דברים?

תשובה:

איתא בשו"ע ^ק, אין מפנין מחצר לחצר אפילו מכעורה לנאה וכו' שאינם לצורך מועד, ומפ' המשנ"ב ^{קא}, משום טרחה. נמצא שאסור לקחת

צח. יסוד השאלה, כיון שאוכל עדיין ביום לפני שקיעת החמה, אפילו שקיבל עליו שבת, מ"מ עדיין הוא יו"ט, נמצא שנחשב כישול לצורך היום, ושם מותר לבשל אפילו בלי עירוב תבשילין עי' "ארחות רבינו" ח"ב עמ' ק"י.

צט. בעל "שבט הלוי" שליט"א.

ק. סי' תקל"ה א'.

קא. ס"ק א' עי' שם.

לישיבה בגדים או חפצים שלא לצורך המועד, אבל בתוך אותה מזוודה אפשר לקחת עוד דברים, וכעין שמצינו אפילו ביו"ט שממלא קדירה בשר אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת, מכיון שזו פעולה אחת קב. וא"כ ה"נ היות שיש דברים בתוך המזוודה לצורך יו"ט או חוה"מ, יכול לכתחילה להוסיף שם עוד דברים אבל רק באותה המזוודה, שנמצא שלא מוסיף שום פעולה יותר.

קריעת נייר בחוה"מ

שאלה:

נא. האם מותר לכתחילה לקרוע נייר לצורך שימוש בחוה"מ, או שמא צריך לקרועו ע"י שינוי או לחפש נייר חתוך?

תשובה:

כל דבר שהוא לצורך המועד, ואין בו טרחא כלל, מותר לעשותו לכתחילה בלי שינוי.

הנפקת אצבע במקום חתימה

שאלה:

נב. הרוצה לשכור רכב בחוה"מ וצריך לחתום על טופס ההשכרה, האם עדיף לעשות "חתימה אצבע"?

תשובה:

איתא בשו"ע ק"ג אסור לכתוב בחוה"מ וכתב הרמ"א שנהגו להקל בכתב שלנו שאינו מעשה אומן. וכתב המשנ"ב ק"ד דאף בזה הכתב נהגו להחמיר לשנות, ע' שם.

והנה כל זה בכתיבת אותיות. אבל חתימת אצבע לכו"ע הוא מעשה הדיוט שכל אחד יוכל לעשות כן, ופשיטא שמותר לצורך המועד, וזה עדיף שיש מחמירין.

דיני המקדש וזכר לחורבן

מתי צריך לקרוע

שאלה:

נג. האם צריך לראות רצפת הר הבית או העזרה כדי לקרוע?

תשובה:

לא ברור אם הקריעה ע"י הכותל הוי כקורע על מקום המקדש, מכיון שלא רואים את מקום העזרה רק את הכותל מבחוץ, מ"מ מספק יש לקרוע ע"י הכותל ק"ה.

קג. ס' תקמ"ב א'.

קד. ס"ק ה'.

קה. בעל "קהילות יעקב" מובא ב"ארחות רבינו" ח"ב עמ' קמ"ט.

ויש סוברים שמשפיק שרואים את הבנינים מעליו,
דהיינו המקום והמסגד שבנו עליו הישמעאלים,
אבל א"צ לראות הרצפה קי.

לבישת הבגד הקרוע

שאלה:

נד. כמה זמן צריך ללבוש את הבגד הקרוע?

תשובה:

מיד לאחר הקריעה אפשר להחליף דהוי כלאחר
השבעה באבילות ותו אין חיוב בבגד אחר קי, וכן
עשה בעל ה"קהילות יעקב" כשנסע לכותל,
כשראה את הכותל היה קורע מעיל ישן ומיד
מחליף את הבגד הקרוע בבגדו הטוב והמשיך
לכותל קי. ויש סוברים שצריך ללבוש כל זמן
שהותו במקום החורבן קט.

מתי להקל בקריעה

שאלה:

נה. האם אפשר להקל בקריעה בימים שאין אומרים
בהם תחנון?

קו. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

קז. בעל "קהילות יעקב" זצ"ל ב"ארחות רבינו" שם.

קח. שם עמ' קנ"ג.

קט. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

תשובה:

בשבת ויו"ט אין קורעים, וכן בחול המועד אין קורעים, וגם חתן וכלה שזהו רגל שלהם אינם קורעים. אבל בראש חודש, אע"פ שאין אומרים תחנון חייבים לקרוע, וכן בערב שבת לאחר חצות חייבים לקרוע ק'. ויש חולקים שגם בכה"ג צריך לקרוע ק"א.

ראה מקום המקדש בשבת

שאלה:

גו. אם ראה את מקום המקדש בשבת, האם עדיין חייב לקרוע אח"כ או בפעם הבאה שבא לשם?

תשובה:

מי שראה את מקום החורבן בשבת אינו חייב לקרוע אח"כ במוצש"ק עלהחייב שהיה לו בשבת. וכן נהגו אנשי ירושלים שלא היו בכותל המערבי שלושים יום, היו הולכים בשבת לכותל המערבי כדי שלא יתחייבו לקרוע בגדיהם ק"ב.

קי. "חזון איש" מוכא ב"ארחות רבינו" שם. ו"אגרות משה" יו"ד ח"ג סי' נ"ב ד', ועי' שם שבע"ש אם כבר לבש בגדי שבת ולא יהיו לו בגדים אחרים לכבוד שבת ודאי כבוד השבת וכבוד הבריות עדיפי למונעו מלקרוע.

ק"א. "אגרות משה" שם, עי' שם שאפילו אם יאמרו איזה אינשי שיש מנהג שלא לקרוע הוא טעות ואינו מנהג. קיב. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

קריעה על העיר ירושלים

שאלה:

נז. איפה צריך לקרוע על העיר ירושלים ק"ג?

תשובה:

מזן ה"חזון איש" זצ"ל כשנסע לכותל המערבי היה קורע פעמיים, פעם אחת ע"י שער יפו כשראה את העיר העתיקה, ופעם שניה ע"י הכותל, ושתי הקריעות קרע רק במעיל העליון בלבד ק"ד.

ומסתבר שדין קריעה פעמיים הוא רק לכתחילה ואפשר להשהות ולקרוע אח"כ בתוך ירושלים סמוך לכותל, ויצא בקריעה זו גם יד"ח קריעה על ירושלים קטו.

זכר לחורבן

שאלה:

נח. מול פתח הכניסה לדירה אין מקום לעשות אמה על אמה אלא רק כדי לרבע, האם אפשר לעשות רק שיעור כדי לרבע?

תשובה:

לכתחילה צריך לעשות אמה על אמה, ולכן

קיג. וכמבואר בשו"ע או"ח ס' תקס"א ב'.

קיד. "ארחות רבינו" ח"ב עמ' קמ"ח.

קטו. בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל שם עמ' קנ"ג.

בכה"ג עדיף לעשות בצד, באופן שכאשר נכנסים לדירה רואים אותו מיד אף שאינו מול הפתח, ושם לעשות אמה על אמה ממש קטז.

ימים נוראים

פתיחת הארון לפזמון

שאלה:

גפ. ברצוני לפתוח את ארון הקודש לאחד מהפזמונים. האם מותר לעבור לפני המתפלל כדי לפתוח אותו?

תשובה:

בשו"ת "יד אליהו" קי, הסתפק אם צריך להגיע לביהכ"נ להתפלל במנין, אם מותר לעבור לפני המתפלל להגיע לזה, הרי מבואר שאפילו לתפילה בציבור שהוא חיוב אפשר שאסור לעבור, א"כ בודאי אסור לעבור לפני המתפלל כדי לפתוח את ארון הקודש לצורך אמירת הפזמונים קי". וכן אם נפל ספר על הרצפה אסור לעבור לפני מתפלל כדי להרימו, ורק יסמן לאחר להרימו, ואין זה נחשב לבזיון הספר, מכיון שאסור לו ללכת שם קיט.

קטז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קיז. ס' ו'.

קיח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קיט. שו"ת "שבט הלוי" ח"ז ס' כ' אות ב'.

לולב

**קשירת ערבות או טבעות
בעלי הלולב**

שאלה:

פ. האם מותר לקרוע עלה מהלולב כדי לעשות בו קשר, או לקשור בו ההושענות לצורך הושענא רבה?

תשובה:

לולב שהשתמשו בו לצורך מצוה, הוקצה למצותו ק^ב, ולכן אין לתלוש מלולבו לצורך טבעות הלולב שזה רק הידור מצוה ולא המצוה עצמה, או הושענא שהוא רק מנהג ולא מצוה מה"ת קכא. ויש מתירין בלולב שארוך יותר משיעור ד' טפחים שהוא שיעור לולב לעיכובא קכב.

קכ. ע' שו"ע ס' תרנ"ג ומשנ"ב ס"ק ה'.

קכא. ע' "לוח א"י" הרב טיקוצינסקי, וכן ב"אשל אברהם"

בוטשאטש סו"ס תרס"ד, והגר"נ קרליץ שליט"א.

קכב. "לוח א"י" עפ"י המג"א ס' תרמ"ט י"ט, שיותר משיעור

סוכה לא הוקצה למצותו, וע' בשו"ת "קנין תורה" ח"ה ס'

ע' שהעיר עליו מדברי המשנ"ב ס' תרמ"ט ס"ק מ"א,

ושעה"צ שם, שמביא ב' דעות בזה ולא מכריע.

חנוכה

**שכח לסגור את דלת הקופסא
ולא נכבה**

שאלה:

סא. הדליק בחוץ בתוך קופסא במקום שיש רוח מצויה, ושכח לסגור את דלת הקופסא ולמעשה לא נכבה, האם יצא ידי חובתו?

תשובה:

יש סוברים שכיון שלמעשה לא נכבה יצא קכג, ויש סוברים כיון שבשעת ההדלקה לא היה ראוי לעמוד ברוח מצויה, וכך נשאר כל זמן ההדלקה יתכן שלא יצא ולכן יחזור וידליקו בלי ברכה קכד.

פורים

מוקף חומה בחו"ל

שאלה:

סב. האם יש דין מוקף חומה בחו"ל?

קכג. שו"ת "הר צבי" ח"ב סי' קי"ד, "הליכות שלמה" פרק ט"ז, ס"ק י"ג בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, ובלשון הפוסקים אם הדליקה במקום הרוח "וכבתה" וכו', ע' משנ"ב ס' תרע"ג ס"ק כ"ה.

קכד. הגר"נ קרליץ שליט"א והגר"ח קניבסקי שליט"א.

תשובה:

נחלקו הראשונים אם יש דין מוקף חומה בחו"ל, כלומר, האם בחו"ל עיר המוקפת חומה מזמן יהושע בן נון קורין את המגילה בט"ו קכ"ה. ומה שלא מצינו מקומות בחו"ל שקורין מגילה ביום ט"ו, ואפילו לא מדין ספק, משום שאותן עיירות גדולות ובצורות של היום לא היו מיושבים כלל בימי יהושע בן נון, כי כולם נתיישבו אחר ביאת ישראל לארץ ישראל וגם לאחר חורבנה.

ולפיכך, אין להסתפק בשום מקום אם היה מוקף חומה בימי יהושע בן נון, אלא בעיירות שהם באופקים הדרומיים של א"י, ואפילו המרוחקים ממנו, או בצפונה וסמוך לא"י. אבל במדינות השוכנות בצפון מערב העולם, כולן נתיישבו מקרוב כידוע ממפת הארץ כמדברים בהם בעלי תכונה קכ"ו.

קכ"ה. הר"ן כתב בשם רש"י שדין מוקף חומה הוא דוקא בארץ ישראל, אבל הרמב"ם והרמב"ן סוברים שגם בחו"ל יש דין קריאת המגילה ביום ט"ו, בכרכים המוקפים חומה מימות יהושע.

קכ"ו. "לבוש" סי' תרע"ח ס"ד.

אָבֵל הַנוֹסֵעַ לִירוּשָׁלַיִם

שאלה:

סג. האם מותר לאָבֵל בן עיר לנסוע לירושלים ביום ט"ו?

יסוד השאלה הוא, שהרי לאָבֵל אסור ללכת לבית חתונות או אפילו לחופה אם יש שם תזמורת, כיון שהוא מקום שמחה, א"כ ה"נ כיון שהוא בן עיר ואין לו חיוב שמחה כלל ביום ט"ו שמא אסור לו ללכת למקום שמחה.

תשובה:

יכול ללכת לשם היות שזה מחמת היו"ט ושמחת פורים, ואין זה נחשב ל"מקום" של שמחה קכו.

חסר פסוק אחרון במגילה

שאלה:

סד. בירך וקרא את כל המגילה, וכשהגיע לסוף מצא שהמגילה פסולה כיון שהפסוק האחרון חסר, וצריך לחזור ולקרוא, האם צריך לחזור ו"לברך" על קריאת המגילה קכח?

קכו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קכח. יסוד השאלה הוא דאיתא במשנ"ב, קלא. ס' תקפ"ה ד', שאם בירך על שופר ולפני שתקע בו לקחוהו, והוצרך לקחת שופר אחר מברך שנית על השופר כיון שלא תקע בו כלל, א"כ ה"נ בשלקחו ממנו אותה מגילה שבירך עליה שמא צריך לברך מחדש.

תשובה:

קי"ל שאם קרא מקצת מגילה בעל פה יצא קכט,
וא"כ בפסוקים הראשונים שקרא במגילה
הראשונה קיים בו מקצת מצות קריאת מגילה,
ולכן א"צ לברך שנית על המגילה השניה קל.

שמע מגילה על תנאי

שאלה:

סה. אחד שלא ידע מה לעשות (אם לצאת ידי חובתו
עם הציבור ובלי ברכה, או שעדיף ביחידות אך
עם ברכה), ועשה תנאי שהוא מכוון לצאת עכשיו
בתנאי שישאל את הרב איזה עדיף, ובזה יצא.
ולאחר ששמע את המגילה שאל לרבו וענה הרב
שהוא מסופק בזה ואין לו הכרעה, מה עליו
לעשות?

תשובה:

מכיון שהתנה שתלוי בדעת רבו, והרב מסופק,
א"כ יש כאן ספק אם יצא או לא, ויחזור ויקרא
בלי ברכה.

קכט. כמבואר בסי' תר"צ סעיף ג' ובביה"ל ד"ה דוקא.
קל. ודומה למי שתקע קצת בשופר, ואח"כ לקחו ממנו, דא"צ
לברך שנית, כמבואר במשנ"ב סי' תקפ"ה, הגר"נ קרליץ
שליט"א.

הברה ספרדית ואשכנזית

שאלה:

סו. האם יכול בן ספרד לצאת בקריאת המגילה הנאמרת בהברה אשכנזית, ולהפך?

תשובה:

לכתחילה כ"א צריך לשמוע קריאת המגילה עפ"י מסורת הדקדוק כמנהגו. אבל בדיעבד, אם שמע בן ספרד את קריאת המגילה מבן אשכנז הקורא בהברה אשכנזית, או להפך, בן אשכנז ששמע מבן ספרד שקרא את המגילה בהברה ספרדית, יצא קלא.

צעקת "ימח שמו" באמצע קריאת מגילה

שאלה:

פז. יש שנוהגים שבשעה שהבעל קורא אומר "המן" כולם צועקים "ימח שמו", האם זה נחשב להפסק?

קלא. כן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א. ועי' תשובות "אגרות משה" אורח ח"ג סי' ה' שכל ההברות כשרות לכולם, וכן כתב בעל "קהילות יעקב" זצ"ל, "קריינא דאיגרתא" מכתב קל"ח, שלא שמענו מעולם שידרשו מאנשי פולין לקרוא כקריאת אנשי ליטא, עיי"ש. וכש"כ במגילה שיוצאים בכל לשון.

תשובה:

כתב ה"מגן אברהם" קלב, בשם ה"לבוש" שבשעה שאומרים המן יאמר "שם רשעים ירקב", ובמשנ"ב לא העתיק דברי ה"לבוש" האלו, וכתב בשעה"צ קלג, וז"ל והנה לא העתקתי מה שהביא המג"א בשם ה"לבוש" וכו' דאף אם נימא דזה לא חשיב הפסק משום שהוא מענינו של יום, וכדמוכח סוף סי"ג, עכ"פ יוכל לצמוח מזה קלקול גדול שלא ישמע אז איזה תיבות מן הש"ץ עי"ז, ולא יצא אז בקריאת המגילה לכן טוב שלא לומר כלל, עכ"ל.

ולפ"ז ה"ה מה שצועקים "ימח שמו" לא נחשב להפסק, ומ"מ עדיף לא לנהוג כן משום שקל יבוא להפסיד איזה מילים וכנ"ל.

מסירת המתנות לאביונים

שאלה:

סח. מסר כסף לגבאי צדקה לפני פורים בתורת פיקדון בכדי שימסור לאביון בפורים, האם צריך לברר שמסר את הכסף או יכול לסמוך על חזקה ששליח עושה שליחותו?

קלב. סי' תר"צ ס"ק כ"א.

קלג. ס"ק נ"ז.

תשובה:

יסוד השאלה הוא דמבואר בגמרא קלד, דהא דסומכין על "חזקה ששליח עושה שליחותו", הנ"מ במילי דרבנן, אבל במילי דאורייתא לא סמכינן, ע"י שם. ולפ"ז במתנות לאביונים שזה מדברי קבלה שהוא דומה לדיני דאורייתא לכמה דברים קלה, שמא גם לזה דומה לדין דאורייתא שאין סומכין על חזקה זו, וא"כ חייב לברר ביום פורים שהתקיימה שליחותו. ושמא בכה"ג שרבים סומכים עליו יש חזקה שבודאי יעשה שליחותו, וצ"ע קלו.

תלמיד שלא גבה צ'ק של רבו

שאלה:

ספ. ראש ישיבה נתן צ'ק לקופת מתנות לאביונים, ובא תלמיד וביקש את הצ'ק ושילם עבורו פי שניים מהערך הנקוב בו (על מנת לשמור את הצ'ק בביתו בתוך מסגרת), האם ראש הישיבה יצא בזה מצות מתנות לאביונים קלו?

קלד. עירובין ל"א: .

קלה. כגון לענין ספיקות, כמש"כ המשנ"ב סו"ס תרצ"ב, וע"ע שו"ע ס' תרצ"ו ז'.

קלו. הגר"נ קרליץ שליט"א, וע"ע "אחיעזר" ח"ג סי' י"ג, ושו"ת "האלף לך שלמה" או"ח סי' שפ"ג.

קלז. יסוד השאלה הוא האם מכיון שבפועל לא יצא מהחשבון

תשובה:

מסתבר בזה מכיון שזה שנתן את הסכום הכפול לצדקה הרי נתן עבור שוויו של הצ'ק, וכמו שיש מושג של הנאת אדם חשוב קל^ח, הגם שלא חסר כלום בכל זאת נחשב שהוא נתן כסף, ה"נ בזה מכיון שסו"ס שילמו לקופת צדקה עבור חילופי הצ'ק, נחשב שהוא נתן צדקה, וכאילו מכרו את הצ'ק שלו. הגם שלא חסר בזה כלום קלט. ומסתבר שהתלמיד לא קיים בזה מצות מתנות לאביונים מכיון שהוא קיבל משהו כנגדו. ועדיין יש לברר האם ראש הישיבה צריך לתת שוב מדין נדר, שעצם כתיבת הצ'ק אולי הוא נדר שיתן מכסף שבחשבונו לצדקה, ויל"ע.

צביעת השיער ללבן או לשחור

שא"ה:

ע. האם מותר לצבוע שערות שחורות בצבע לבן ולהיפך?

של ראש הישיבה שום כסף, א"כ לא קיים בזה מצות מתנות לאביונים, או דילמא מכיון שסו"ס ע"י צ'ק זה הגיע סכום כפול לקופת הצדקה שפיר קיים בזה מצות מתנות לאביונים.

קלח. קידושין ז'.

קלט. הגרא"ל שטיינמן שליט"א.

תשובה:

אסור לאיש לצבוע שערות לבנות שיהיו שחורות אפילו שערה אחת קמ, משום שזה נוי אשה (ואסור משם "לא ילבש גבר"), אבל איפכא שהיו שחורות וצבע אותם ללבן שרי אפילו לכתחילה קמא. והיינו שתיקוני נשים הוא רק לעשות תיקון שיראה צעיר יותר, אבל איפכא שרי, ואפילו אם צובע לבן בכדי שימנעו ראש ישיבה וכדו' מותר קמב.

קמ. שו"ע יו"ד ס' קפ"ב ו'.

קמא. ט"ז ס"ק ז', עי' שם.

קמב. "כרם שלמה", שם ס"ק כ"ב, בשם גדולי ההוראה.

יורה דעה

מיטה או בגדים שיש עליהם צורת לבנה וכוכבים

שאלה:

א. קנה מיטת תינוק או סדינים שיש עליהם ציור של לבנה וכוכבים, האם מותר להשאירן אצלו?

תשובה: -

יש ב' טעמים באיסור שהייתן * . האחד משום חשש שמא יעבוד להם ע"ז. וטעם שני משום חשש שמא הוא עשהו ², ולכן בנוגע לחשש ע"ז, כיון שאין רגילים לעובדן בזה"ז, אין בזה משום

א. דכתיב בתורה, שמות כ', כ': "לא תעשון אִתִּי", ודרשו חז"ל, ע"ז מ"ג, לא תעשון כדמות שמי הממששין לפני במרום כגון חמה, לבנה, כוכבים ומזלות, וכן נפסק בשו"ע, יו"ד ס' קמ"א ד', ע"י שם, ואיסור זה הוא בין לצייר ובין להשהותן.

ב. ביאור הגר"א שם ס"ק כ"א.

חשש ע"ז^ג, ובנוגע לחשש משום עשייתן, כיון שדברים אלו ידועים שכך קונים אותם מבית החרושת, והוא לא עשהו אין חשש, ומותר להשהותן. וכן סדינים או שאר בגדים שיש עליהם צורת הלבנה, שמש או כוכבים, וידוע שכך קנו מבית החרושת אין בזה איסור שהייה^ד.

תלושי סופרמרקט

שאלה:

ב. סופרמרקט שמוכר תלושים בזול, דהיינו הקונה תלושים בסך של תשעים ש"ח, יכול לקנות מוצרים במחיר מאה ש"ח, האם יש בזה משום ריבית?

תשובה:

יסוד איסור רבית הוא כשיש הקדמת מעות משום אגר נטר, דהיינו שלוקח כסף על זה שמשתמש עם הכסף של השני. אבל בנד"ד שמוכר לו את התלושים בזול, לא משום שרוצה להשתמש בכסף בינתיים (דהא הרבה פעמים משלמים זאת מאוחר יותר, וכן מיד לאחר שקנה התלושים אפשר לקנות בהם הגם שאין בו שום המתנת מעות). אלא סיבת ההוזלה היא רק כדי להבטיח

ג. ר"ן בע"ז שם, מובא בביאור הגר"א שם.

ד. הגר"נ קרליץ שליט"א.

שיקנה את המוצרים אצלו ולא במקום אחר, לכן אין בזה משום רבית ^ה.

כיבוד אב ואם בבית חילוני

שא"ל:

ג. אם חילונית שאינה רוצה שילדתה תלך למוסד תורני הנמצא בעיר אחרת, כיוון שהיא היחידה בבית ששומרת על האם, ושאר הילדים לא דואגים לה, האם חייבת הילדה לשמוע בקולה?

תשובה:

מצות כיבוד אב ואם היא כאשר אין בזה סתירה לשמירת התורה ומצוותיה, אבל כאשר כל הבית חילוני, לא שייך לשמור שם את הדינים ובודאי אין חיוב כיבוד אב ואם, ויש ללכת למוסד חרדי ^י.

ה. הגר"נ קרליץ שליט"א.

ו. הגראי"ל שטיינמן שליט"א, והוסיף, שהגר"א ז"ל ואחיו רבי אברהם ז"ל הגיעו ביארצייט הראשון לקבר אמם, וראו איך שאמם דופקת כף אל כף מתוך שמחה שראתה את בניה הגאונים, ובכל זאת לאחר שיצא הגר"א מבית החיים אמר שאילו היה יודע שמפסיד כ"כ ברוחניות עי"ז לא היה מגיע לבית החיים ע"כ. הרי אף שיש כאן כיבוד אם מ"מ במקום הפסד רוחניות לא היה עושה כן.

זהירות בכבוד של קטן

שאלה:

ד. האם מותר לומר לילד קטן היושב באוטובוס שיעמוד ויתן מקומו לאדם מבוגר?

תשובה:

אפשר לומר לו בדרך של בקשה ולהסביר לו שזו מצוה, אבל צריך מאוד להיזהר שלא ירגיש שמזלזלים בו שהוא קטן, שהרבה נפגעים מזה, ואותו איסור שיש לפגוע בגדול יש גם איסור לפגוע בקטן¹.

רבו בתוך הרכב

שאלה:

ה. היושב בתחנת אוטובוס, ורבו המוכהק יושב ברכב העובר לפניו, האם יש חיוב לעמוד מפניו²?

ז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

ח. יסוד השאלה, דאיתא בגמרא, קידושין ל"ג:, שמע מינה רכוב כמהלך דמי, ואם רואה רבו רוכב על החמור חייב לעמוד, ע"י שם. וה"נ כשנוסע ברכב הוי כמהלך וחייב לעמוד, או שמא מכיון שזה רשות בפני עצמו, אולי אין חיוב לעמוד בכה"ג.

תשובה:

בגמרא ט', איתא יכול יעמוד מפניו "מבית" הכסא ו"מבית" המרחץ וכו', משמע דמיירי שרבו עובר בחוץ, וס"ד שהוא חייב לקום, הגם שהוא בתוך בית המרחץ, ורבו ברשות אחרת משמע שיש חיוב אפילו מרשות לרשות, וכן משמע קצת מגמרא י', דכשיושבים בצד שני של הנהר, ג"כ יש חיוב לעמוד לרבו המובהק הגם שנמצא ברשות אחרת, אולם לפי גרסת הרא"ש ז", שגורס "בבית" הכסא ו"בבית" המרחץ אין ראייה ז'.

הורדת כיפה כשיושב ברכב או רוכב על אופניים

ו. ומה"ט כשיושב בעגלה או ברכב לא יוריד את הכיפה דכיון שאסור לילך ד' אמות בגילוי ראש ז', ה"נ אסור לנסוע בעגלה כיון דרוכב כמהלך, וא"כ נחשב הולך בלי כיפה י'. וכמו כן

ט. שם ל"ג.

י. שם ע"ב.

יא. שם.

יב. הגרי"ש אלישיב שליט"א, וע"ע שו"ת "שבט הלוי" ח"ו ס' קמ"ה.

יג. כמבואר בשו"ע ס' ב' סע' ו'.

יד. ט"ז שם ס"ק ה'.

אסור להוריד הכיפה כשרוכב באופניים, כיוון דדינו כמהלך, ואסור ללכת בלי כיפה. ובלא"ה נוהגין שלא מגלים הראש כלל אפילו כשיושב בביתו טו.

ועצם הורדת הכיפה היא פריקת עול מלכות שמים, וכמבואר בגמרא טז, כסה ראשך כדי שיהא עליך יראת שמים, ומבואר שם שלכיפה יש סגולה למנוע מלחטוא יז.

לימוד תורה ביחידות

שאלה:

ז. הרגיל ללמוד לבד בלי חברותות, האם צריך לחשוש להא דמבואר בגמרא יח חרב אל הבדים ונואלו וכו' על מי שעוסק בתורה ביחיד?

תשובה:

כל זה בימיהם שלא היה להם ספרים ולמדו הכל בעל פה, ולכן מי שלומד לבד, יכול להיות שיטעה, וגם יחסר לו הרבה חידוד ושאלות

טו. ט"ז סי' ח' ס"ק ג' ומשנ"ב סי' ב' ס"ק י"א.

טז. שבת קנ"ו:.

יז. והא דאיתא בקידושין, כ"ט:, שהגישואין היו רגילין לכסות ראשם, כתב ה"בית יוסף", או"ח ס' ח', שהבחורים לא הלכו בגילוי ראש רק לא היו עוטפים בכיסוי נוסף, ע"י שם.

יח. ברכות ס"ג: .

מחברותא. משא"כ. היום שרבו הספרים המודפסים וכל אחד יכול לעיין בכל נושא על מה ששואלים או מחדשים בסוגיא, מותר ללמוד לבד י"ט.

ניכוי תשלום למטפלת

שאלה:

ח. אשתי עובדת ומרוויחה 2000 ש"ח, עלות המטפלת היא 500 ש"ח, האם צריך להפריש מעשר מהרווח של ה-2000 ש"ח, וכסף השמרטף הוא חלק מהוצאות הבית, או שמצרפים ביחד, ונמצא הרווח רק 1500 ש"ח?

תשובה:

יש לחשב את כל ההוצאות הקשורות לעבודה ביחד. ולכן אם מזמינים מטפלת רק בגלל שהאשה הולכת לעבודה, ואם היתה נשאת בבית, לא היו נותנים את הילד למטפלת, א"כ זהו חלק מההוצאות של העבודה, ונחשב שהרוויחה רק 1500 ש"ח. אבל אם כשהאשה היתה נשאת בבית, היו מוסרים את הילד למטפלת, אזי זה נחשב כחלק מהוצאות הבית וצריך לתת מעשר ממה שמרוויחה האשה, מסך ה-2000 ש"ח.³

יט. שו"ת "מהר"ם מינץ" וכן מובא בשם ספר "הולך תמים".

כ. ע' ספר "צדקה ומשפט" פ"ה הערה ל"ה.

נתינה ע"י הוראת קבע

שאלה:

ט. האם הוראת קבע נחשבת לנתינה אחת או להרבה נתינות?

תשובה:

כתב הרמב"ם כ^א, והכל לפי רוב המעשה שעדיף לתת מאה פרוטות לצדקה, פרוטה פרוטה מאה פעמים, מלתת בפעם אחת מאה פרוטות, כי עי"ז האדם מתרגל את מידת הנדיבות, וזהו מה שאמרו הכל לפי המעשה.

והנה אע"פ שזה יוצא כל חודש מחשבוננו ולא צריך ליתן בידיו, מ"מ עצם הדבר שיודע שיוצא מחשבוננו, והוא ציוה לכך, זה גם נחשב להרבה נתינות כ^ב.

ביטול הוראת קבע

שאלה:

י. האם מותר לבטל הוראת קבע שנתנו לצדקה?

תשובה:

אדם שחתם הוראת קבע לצדקה לזמן מסוים (שנה או שנתיים), כיון שהבטיח לצדקה כך וכך,

כא. אבות פרק ג' משנה ט"ו, ע"י שם.

כב. הגר"ח קניבסקי שליט"א.

הוראת הקבע היא נדר לצדקה שחייב לקיימו. אולם אם לא פירט לכמה זמן עשה את הוראת הקבע, מותר לבטלו לאחר זמן סביר, כיון שלא פירט כמה זמן הוא מוכן לתרום, לא מסתבר שהתכוון לשעבד עצמו לקופה זו לעולם, על כן אפשר לבטלו לאחר זמן מסוים, אבל לא אחרי חודש או חודשיים שהרי אין אדם חותם על הוראת קבע רק לחודש או חודשיים, וע"כ נחשב לנדר והבטחה לכמה חודשים, ואסור לבטלו תוך זמן זה. ומסתבר לאחר שעבר י"ב חודש יכול לבטלו כ"י.

ובכל זאת כשמבטל את הוראת הקבע, יש להודיע מבעוד מועד לקרן הצדקה שחתם עבודה, כי אם אינו מודיע, הגבאי יפקיד את ההוראה בזמנה והבנק יחזיר את ההוראה וגם יגבה עמלה מאותה קרן צדקה. וצריך לשלם לקרן הוצאה זו. ולכן יש להודיעם מראש כ"י.

מזווה באולם שמחות

שאלה:

יא. האם אולם שמחות חייב במזווה בפתח האולם?

כג. הגר"נ קרליץ שליט"א.

כד. "שערי תורת הבית" עמ' רמ"ד.

תשובה:

איתא בשו"ע כה, יש סוברים שבית המדרש חייב במזוזה ונכון לחוש לדבריהם, אבל לא יברך עליה. וכתב שם בש"ך כו, שלא דמי לביהכנ"ס דאינו חייב במזוזה אא"כ יש בו בית דירה, דבית המדרש כיון שהתלמידים יושבים בו מהבוקר ועד הערב דומה לדירה, ע' שם. ולפ"ז אולם שמחות שכל יום יושבים שם אנשים אחרים, אין חיוב מזוזה כלל כו.

שוכר בית שיש בו מזוזות

שאלה:

יב. שוכר שקבע מזוזה בדירה ויצא ממנה, ולאחר זמן נכנס שוכר אחר. האם יכול השוכר השני להשאיר המזוזות או חייב להורידם ולחזור ולקבעם כח?

כה. ס' רפ"ו סעיף י'.

כו. ס"ק י"ט.

כז. ולא דמי לחנות שנוהגין לקבוע שם מזוזה בלי ברכה, ע' שו"ע שם סעיף י"א, ובט"ז שם, דהתם סו"ס בעל החנות יושב שם כל היום אבל כאן בעל האולם יושב במשרדו ולא באולם, ולכן אין חיוב לקבוע שם מזוזה כלל, הגר"נ קרליץ שליט"א.

כח. יסוד השאלה הוא דהקובע מזוזה בשעה שהוא פטור, הו"ל תעשה ולא מן העשוי, וחייב לחזור לקבעה. וא"כ ה"ע כיון

תשובה:

הנ"מ אם בשעת קביעת המזוזה הוא פטור, אבל אם בשעה שקובעה היה זמן חיוב, ואח"כ נעשה זמן שהוא פטור מצאנו מחלוקת הפוסקים בזה. יש סוברים שגם בכה"ג פסול משום "תעשה ולא מן העשוי" כט.

ויש סוברים כיון שבשעת קביעות היה בר חיובא לא איכפת לן שבאמצע היה זמן פטור ל'. וכן נוהגים להלכה לא. ולכן בנדר"ד אין השוכר השני חייב לחזור ולקבוע המזוזה לב.

קריאת שם בטעות

שאלה:

י. בשעת הברית קרא שם בנו "יעקב ישראל", ואז נודע לו שלחמיו יש את אותו השם (השני) "ישראל", ומאוד מקפיד שגם נכדו נקרא בשם זה, מה לעשות?

שבינתיים הדירה היתה ריקה, ובאותו זמן הדירה פטורה ממזוזה, וא"כ עכשיו שהשוכר השני נכנס האם יש בו משום "תעשה ולא מן העשוי".

כט. "פתחי תשובה" יו"ד ס' רפ"ו ס"ק י"ג בשם פר"ח.

ל. שם בשם שו"ת "ארבעה טורי אבן", ובחידושי הגרע"א שם ס' רפ"ט ס"ה בשם המג"א.

לא. משנ"ב סו"ס תרכ"ו שלא חייב לחזור ולקבוע המזוזה אחרי סוכות.

לב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

אם א"א להרגיעו מזה, נחשב נתינת שם בטעות, ויורידו את השם ומכאן ואילך יקראו לו רק "יעקב" ^{לג}.

מילת גרים

שאלה:

יד. מל גר לפני בי"ד, והדיין סגר עיניו בשעת אמירת אמן על הברכה, ועד שפתח שוב את עיניו כבר עשה המוהל במהירות חיתוך הערלה, האם נחשב שמל לפני בית דין ^{לד}?

תשובה:

כיון שהיה בפניו וראה רגע לפני כן שהסכין ביד המוהל, ועמד שם, וכן ראה רגע אח"כ, עדיין נחשב לפני בי"ד, וחלה הגירות ^{לה}, ועכ"פ בפעם

לג. הגר"י ישראלזון זצ"ל בשם חמיו הגר"י"ש אלישיב שליט"א. לד. יסוד השאלה הוא, שגירות חייבת להיות דוקא לפני בית דין, ואם התגייר בלי בי"ד כדיעבד לא חלה הגירות, וכמבואר בשו"ע יו"ד ס' רס"ח ג', דכתיב אצל גר "משפט אחד יהיה לָכֶם", ויקרא כ"ד, כ"ב, ע' שם. וא"כ הרי הדיין לא ראה עצם מעשה המילה.

לה. הגר"נ קרליץ שליט"א, וכע"ז כתב ה"בית שמואל", אהע"ז סי' מ"ב, לגבי עדים שראו הטבעת ביד הבעל ואח"כ ביד האשה ולא ראו נתינת הטבעת דסגי לעדות קידושין, ואף

הבאה יזהיר אותו שלכתחילה ימתין ויקפיד
שיראה עצם המילה.

אב המסרב לפדות את בנו

שאלה:

פו. אבי הבן מסרב להצטרף לפדיון הבן, האם אם
הבן או אחר יכול לפדותו?

תשובה:

איתא בגמרא ^{לו}, שהאב חייב לפדות בנו בכורו,
ואם האב לא פדה, חייב הבן לפדות עצמו
כשיגדל, והאמא אינה חייבת לפדותו ^{לז}.
ולכן באופן שאביו לא רוצה לבוא, אפשר רק
לבקש ממנו שיפדה בנו בכל מקום שהוא, שיגש
לכהן ויפדה אפילו שלא בפני הבן ^{לח}.
ואם בכל זאת האב מסרב לפדותו, יעשו עכשיו
פדיון הבן ע"י תנאי, דהיינו שמישהו יתן כסף
לכהן לצורך פדיון הבן, ויתנה שכאשר יגדל
הילד, אם יזכור ויפדה את עצמו, עכשיו לא יהיה

החולקים שם בעדות יתכן דמודים דלענין בפני כ"ד סגי בזה.

לו. קידושין כ"ט. .

לז. ודוקא במילה מבואר שם שאם לא מהליה אביו, כ"ד
חייבים למולו. אבל בפדיון הבן אין חיוב על הבי"ד בכלל.

לח. כמש"כ ברמ"א, יו"ד ס' ש"ה סע' י', ולא חייב דוקא לעשות
מסיבה.

פדוי, אבל אם ישכח ולא יפדה את עצמו, זה יהיה הפדיון שלו, ועכשיו א"א לברך מספק וכשיגדל הבן יפדה עצמו שוב לט. ואז כשיגדל הבן יפדה עצמו בברכה מ.

הפרשת חלה בבית

שאלה:

פז. כשבנות גדולות עושות חלות לכבוד שבת, האם הן יכולות להפריש חלה או צריך שליחות מיוחדת מהאב או מהאם?

תשובה:

כתב הרמב"ם מ^א, "הבן כשאוכל עם אביו והאשה בעיסתה תורמין מפני שהן ברשות" וכתב ב"דרך אמונה" מ^ב, שאין הכוונה שכל בן שאוכל עם אביו יכול לתרום, דמ"ש בן מאשה, שיש פסוק מיוחד מ^ג, שהיא יכולה להפריש וכן יכולה למנות שליח אחר אפילו שלא מדעת בעלה (כל זמן

לט. דיש נדון אם שייך לפדות ע"י אחר, ע"י רמ"א יו"ד ס' ש"ה סע' י', בש"ך ובט"ז, והגה"ת הגר"א שם, ו"פתחי תשובה" ס"ק ט"ז.

מ. הגר"נ קרליץ שליט"א.

מא. הלי' תרומות פרק ד' הלי' י"ב.

מב. שם ס"ק ש"ז.

מג. יבמות פ"ו.

שבעלה לא מקפיד על כך). אלא הכוונה כיון שאוכל בקביעות, כשמכין המאכלים מסתמא מתעסק בהכנת מאכלים של אביו, ולכן יכול לתרום ולעשר בכל מה שמתעסק, דהוי כאילו הרשה לו אביו בהדיא לזה, עי' שם. ולפ"ז בת הגרה בבית ומתעסקת בבית הוריה יכולה להפריש חלה, וא"צ לזה מינוי מיוחד.

הפרשת חלה מחצי בצק

שאלה:

יז. עשו בצק כשיעור וחלקו לשנים, והפרישו חלה רק מחלק אחד, מה לעשות עם החלק השני?

תשובה:

מעיקר הדין קי"ל כשמפריש חלה על בצק, נחשב שדעתו על כל הבצק ששייך לכאן, ואפילו שלא בפניו, ואפילו על הבליעות שיש בכל מקום נמי דעתו עליו מד. ולכן מעיקר הדין לא צריך שוב להפריש ממנו, ובכל זאת ליתר שאת יש לו להפריש ממנו חלה בלי ברכה, דאולי היה דעתו להפריש רק על זה ולא על החלק השני.

מד. וכמבואר ברמב"ם, הל' תרומות פרק ד' הל' כ"א, וב"דרך אמונה" שם ס"ק רי"ט.

הפרשת תרו"מ ע"י בעל החנות

שאלה:

יח. פירות וירקות הגיעו לחנות, ועדיין הם עומדים על המדרכה, והקונים באים לקנות. בעל החנות מפריש תרו"מ כדין לפני שמוכרם, האם הוא נחשב בעלים עליהם להפריש תרו"מ?

תשובה:

הכלל הוא שצריך דוקא הבעלים או שלוחו להפריש תרו"מ, ובעל החנות כשמכניס את הפירות והירקות לתוך החנות הרי קונה בקנין "חצר", אבל בזה שמונחים לפני החנות, אם החנות בסמטה קטנה, מקום השייך ליחידים, ובעל החנות היה מורידם מהמשאית, יש כאן "משיכה" וקונה, או שמא יש שם "קנין ד' אמות", אבל היות שהמוביל הוא זה שמורידם לשם, וכן אם הם עומדים על המדרכה שהיא רשה"ר, אין כאן קנין כלל, וא"כ בעל החנות אינו בעלים להפריש תרו"מ. והיה מקום לומר שלא גרע מ"אפוטרופוס" שיכול להפריש תרו"מ מדין שליח, וא"כ שמא הוא שליח של הסוכן, אבל זה אינו דהרי לא אמר לו כלום לכך, ולא אכפת לו בזה, ועוד הרבה פעמים הסוכן הוא גוי, ולא שייך שליחות כלל, וא"כ באיזה כוח יכול בעל החנות להפריש. ואין לומר שיעשה קנין רק בארגז אחד, והוי שלו, וממילא יפריש מזה

תרו"מ, דהוי כמפריש משלו על של חברו שמהני די"ל שזהו רק מדין זכיה וכמבואר בגמרא ^מ, ולא שייך זכיה על פירות של גוי. ושמא כיון שחותם על "תעודת משלוח" שהוא קיבל את הסחורה, וחייב אחריות חל עליו שמא זה נחשב כקנין "סיטומתא" שנחשב לקנין (קנין המקובל בין הסוחרים), ונחשב לשלו לכל דבר ויכול להפריש תרו"מ מדין בעלים ^מ. (ויש עצה לעשות קנין סודר עם השליח שמביא את הפירות והירקות, ועי"ז קונה אע"פ שלא נכנס עדיין לרשותו, אלא שבדרך כלל לא עושים כן, ועוד אם המוכר הוא גוי לא מהני ע"י שלוחו דאין שליחות לעכו"ם).

מת וכהן בבנין אחד

שאלה:

יפ. מעשה ביהודי שנלב"ע בליל שבת, והשאירו המת בתוך הדירה עד מוצאי ש"ק. האם בשעה שהדלת סגורה, יכול כהן שנמצא בדירה אחרת באותו הבנין לצאת דרך חדר המדרגות?

מה. נדרים.

מו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

כיון שלאחר שבת יוציאו את המת דרך חדר המדרגות הר"ז כאילו הדלת (של הדירה שבה נמצא המת) פתוחה וכל חדר המדרגות טמא, ואסור לכהן לעכור שם ^{מז}.

והנה לפ"ז אסור גם לפתוח את הדלת של אותה הדירה שהכהן נמצא בתוכה, שאז תכנס הטומאה לשם, ולכן אם אחר רוצה לצאת מאותה דירה, חייב הכהן להיכנס לאחד מן החדרים הפנימיים ולסגור את הדלת, ורק אז אפשר לפתוח את דלת הדירה שבתוכה נמצא הכהן.

אם יש מת בבנין באופן שהכהנים לא יכולים להיות בכתיהם, או שיש ביהכ"נ באותו בנין, ולא יכולים הכהנים להיכנס לשם מותר לומר לעכו"ם להוציא את המת למקום אחר, שזהו שבות דשבות, במקום מצוה ^{מח}.

נסיעה עם נפטר בתוך מנהרה

שאלה:

כ. מכונית ובה נפטר, האם לכתחילה יש להיזהר לא לנסוע בתוך מנהרות?

מז. כמבואר בשו"ע, יו"ד ס' שע"א סעיף ד', שאם מת נמצא בתוך הבית אפילו הדלת נעולה, כיון שסופו לצאת דרכה הר"ז כאילו היא פתוחה ע"י שם, ובש"ך ס"ק ח'.

מח. וכמבואר ברמ"א או"ח ס' שי"א סע' ב', ובמשנ"ב ס"ק י"ג וי"ד.

תשובה:

האחרונים דנו אם יש לרכב דין אוהל שהוא חוצץ לפני טומאה מט, ומכיון שיש הרבה צדדים בזה, ואי נימא שאינו חוצץ בפני הטומאה, נמצא שהטומאה מתפשטת לכל המנהרה. ובארץ ישראל מצוי מאוד שבתוך חמישים רכבים שיש במנהרה, יהיה ביניהם כהן (אפילו אם הוא מחלל שבת, עדיין מוזהר על איסור טומאה), שהרי בדרך כלל בכל מגין של עשרה איש, יש כהן, לכן לכתחילה יש להיזהר מלנסוע דרך שם, לא

מט. ויש בזה כמה נידונים:

א. הרמב"ם פוסק שאוהל זרוק לא שמה אוהל, וא"כ המכונת אינה חוצצת בפני הטומאה, אלא שיש שיטות שסוברים בדעת הרמב"ם שזה דוקא בפורח באויר, ואינו נגרר על הקרקע, אבל בנגרר על הקרקע שמה אוהל, "משנה למלך" הלכות טומאת מת פרק י"א ה"ג, ע"י שם, וע"ע שו"ת "ציץ אליעזר" ח' י"ב ס' ס"ב שמאריך בזה.

ב. אפילו אם שמה אוהל, יש לדון האם רכב העשוי מברזל מקבל טומאה ואינו חוצץ מפני הטומאה, וע"ע חזו"א, אה"ע ס' קמ"ד ס"ק ח', שאין זה נחשב מיוחד למדרס, כיון שיושבים בה רק כדי לעבור ממקום למקום, וע"ע "מנחת שלמה" סו"ס ע"ב שמאריך בזה.

ג. וגם אם מקבל טומאה, מ"מ יש לדון אם הוא חוצץ בפני הטומאה דומיא דאוהל מבד שנטמא וחוצץ, וע"ע ספר "טומאת כהנים" מש"כ בזה.

להכשיל את הכהנים באיסור טומאה.
וכל זה בנוגע לחברה קדישא, שלא יסעו דרך
שם, אבל לכהן הנוסע בכבישים^י, מותר לנסוע
דרך מנהרות, ולא צריך לחשוש שבדיוק באותו
הרגע עובר שם מת^{יא}.

לימוד תורה או ש"ץ

שאלה:

כא. אבל בתוך שנה, האם ילך מוקדם לפני גמר הסדר
כדי להיות ש"ץ בתפילת מנחה או עדיף להישאר
עד סוף סדר הלימודים ולומר רק קדיש יתום
לאחר "עלינו"?

תשובה:

לימוד התורה הוא הדבר החשוב ביותר, ובפרט
שזה מסדרי הכולל, ויש זכות יותר להישאר
וללמוד עד סוף הסדר (שגם זה זכות לנפטר)
מלכת מוקדם ולהיות ש"ץ^{יב}.

להיות שליח ציבור או תפילה בישיבה

שאלה:

כב. בחור ישיבה אֶבֶל תוך שנה על אביו ר"ל, ויש

ג. ראיתי מובא בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א.

נא. וע"ע "קובץ תשובות" ח"א ס' ק' אות ב'.

גכ. הגר"נ קרליץ שליט"א.

עוד אבלים ולא יכול להתפלל כל יום לפני
העמוד, האם צריך ללכת למנינים במקום אחר
כדי להתפלל לפני העמוד לכבוד אביו?

תשובה:

בחור ישיבה אין לו לזוז מתפילה בישיבה, ועדיף
להתחלק עם שאר האבלים ולהתפלל כל הזמן רק
בישיבה ^{ג.}

יארצייט בשבת תוך שנת אָבֵל

ג. מי שהוא אבל תוך שלושים על קרוב או אבל תוך
שנה כגון על אב, וחל יארצייט של אמו בשבת,
אינו מתפלל לפני העמוד, הגם שזה יארצייט
משנים קודמות, כיון שעכשיו הוא אָבֵל ^{ג.}

קבורת אפר המת

שאלה:

כד. יהודי מר נפש נסע לשוויץ וציווה שם שימיתוהו
וישרפו גופתו, ועכשיו קרוביו מבקשים לקבור
את האפר, האם יש לעשות כן?

ג. הגרא"מ שך זצ"ל, הגרש"ז אויערבך זצ"ל, והגר"ש אלישיב
שליט"א.

נד. כך נוהגין. הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

ע"י שו"ת "חתם סופר" נ"ה, שצריך ללמוד ולומר קדיש לטובת נשמת מאבד עצמו לדעת, הגם שלא עשה מעשה עמיו, שהרי אבשלום אע"פ שלא עשה מעשה עמיו, דוד התפלל עליו, ואמר שבע פעמים "בני", כדי להעלותו משבעה מדורי גיהנום ולהכניסו לגן עדן נ"ו. ועוד, היות שהיה מר נפש, א"כ אין לו דין של מאבד עצמו לדעת, דהוי בגדר אונס נ"ז.

והנה כתבו תוס' נ"ח, שישנה עצם בשדרו של אדם (המכונה נסכו), שממנה נוצר לעתיד לבוא, ואותה העצם חזקה וקשה כ"כ שאין האש יכולה לשורפה.

ועוד מסופר שם במדרש על אדריאנוס קיסר רומי שניסה לאבד אותה מן העולם ע"י טחינתה ברחיים אך ללא הועיל, וגם ניסה להכות עליה בפטיש אך הסדן נשבר, והעצם נשארה שלמה.

נה. אה"ע ס' ס"ט.

נו. כמבואר בגמרא, סוטה י"ג, ע"י שם, וכן פסק רבי חיים פלאג'י, שו"ת "חיים ביד" סי' ק"י בשם שו"ת "באר המים", ע"י שם.

נז. ע"י "פתחי תשובה" יו"ד סי' שמ"ה.

נח. ב"ק ט"ז: בד"ה והוא, ע"י שם בשם המדרש "בראשית רבה" כ"ח ג'.

ולפ"ז כתבו הפוסקים במקרה של שריפת אנשים
רח"ל יש לטרוח ולהביא את האפר לקבורה,
משום שאותה עצם נותרה שלמה נט.

נט. "לחם הפנים" חתנו של ה"מגן אברהם" בקו"א יו"ד ס'
שס"ד ד', וע"ע בארוכה ב"שאלת יעב"ץ" ח"ב ס' קס"ט.

חושן משפט

תשלום התובע את הוצאות הנתבע

שאלה:

א. התובע את חברו לביה"ד ונמצא הנתבע זכאי, האם יכול הנתבע לחייב את התובע לשלם את כל ההוצאות שיש לו כיון שנגרם על ידו?

תשובה:

כיון שהתובע עשה כן בגלל שחשב שבאמת מגיע לו הכסף, אין זה נחשב גרמי אבל באופן שהתובע דוקא סחב הענין ובכוונה כדי לגרום להפסיד את הנתבע כל מיני הפסדים עי"ז, בכה"ג שפיר נחשב שעשה גרמי לחייב את חברו, וצריך לשלם *.

תשלום חוב בצ'ק דולרי

שאלה:

ב. היה חייב לחנות סך של 500 ש"ח, ושילם עם

צ'ק של דולרים כנגד אותו הסכום. בעל החנות שכח למשוך את הצ'ק ובנתיים ירד ערכו ושוויו רק 400 ש"ח, האם בעל החנות יכול לתבוע מבעל הצ'ק עוד 100 ש"ח שקלים לצורך תשלום החוב?

תשובה:

כיון שבשעה שנתן את הצ'ק לבעל החנות ערכו היה שווה ל-500 ש"ח, ואז היה יכול להשיג עבורו אותו סכום של כסף, א"כ בעל החוב יצא ידי תשלומו בזה, והא דבעל החנות שכח להוציאו, אין זה אשמתו של בעל החוב, ואינו צריך להוסיף לו עוד 100 ש"ח.²

מכר צ'ק ועברה חצי שנה

שאלה:

ג. מכר צ'ק לאדם אחר (עבור כסף) ועברה חצי שנה, וא"א לגבותו בבנק, אלא צריך לחפש אחר בעל הצ'ק, האם יכול להחזיר את הצ'ק למי שמכר לו, ולחייבו לתת צ'ק אחר במקומו שראוי לגבותו, או שהקונה בעצמו צריך לחפש אחר בעל הצ'ק?

תשובה:

מכיון שבשעה שמכר לו את הצ'ק היה ראוי לגבותו בבנק, והיה אז מספיק כסף לכיסוי הצ'ק, והקונה אשם בזה שעבר התאריך, אין שום חיוב על מוכר הצ'ק לדאוג לזה, אלא הקונה צריך לחפש ולטרוח להשיג הכסף.^ג

להלוות פעמיים על אותו שטר

שאלה:

ד. האם אפשר ללוות פעם שניה על אותו שטר הלוואה?

תשובה:

שטר שנמחל שיעבודו, דהינו ששילם כל החוב, א"א לגבות בו פעם אחרת^ד, וכל זה לענין גבייה מלקוחות, אבל בשטר שאינו גובה ממשועבדים רק מהלווה עצמו, ושניהם מסכימים לכך אין איסור.

וכל זה לענין שהמלווה יכול מהלווה, אבל אם יש בו ערב שחתום עליו בהלוואה ראשונה, אינו יכול ללוות עוד פעם ולחייב את הערב^ה.

ג. הגר"נ קרליץ שליט"א.

ד. כמבואר בשו"ע, חו"מ ס' מ"ח וס' נ"ז.

ה. עי' "פתחי חושן" פ"ב הלואה ס"ק צ"ט.

גיזום עץ בחצר

שאלה:

ה. בחצר גדל עץ גבוה, המפריע לדיירים בקומות העליונות (כניסת ציפורים לביתם, יתושים וכו'), האם הדיירים יכולים לתבוע מכל השכנים לגזום את ענפי העץ?

תשובה:

היות שנטעו את העץ בהיתר, רק מי שהעץ מפריע לו צריך לשלם עבור גיזומו, דעל הניזק להרחיק את עצמו¹.

תשלום שכר טרחה ל"ועד הבית"

שאלה:

ו. בנין משותף שרוב הדיירים מסכימים שמי שנבחר להיות "ועד הבית" לא יצטרך לשלם את התשלום הקבוע של ועד הבית (בתור שכר על טרחתו), האם אפשר לקבוע כך אפילו אם מיעוט מן הדיירים אינם מסכימים לכך, ולחייב את כולם?

ו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

בבנין משותף מקובל שהרוב קובע בדברים שיש בהם תועלת לבנין (ואדעתא דהכי נכנסים לגור שם), אבל כל זה בדברים המקובלים בכל מקום, אבל בכגון זה, שברוב הבתים גם העוסק בעניני ועד הבית משלם את התשלום, לכן בלי הסכמת כולם, א"א לקבוע בזה ¹.

תשלום ועד הבית

שאלה:

ז. הנוסעים מן הבית לחודש שלם, האם צריכים לשלם לוועד הבית עבור אותו החודש?

תשובה:

אם נוסעים לזמן ארוך, לכמה חודשים, אז יש לעשות חישוב ולהפחית בתשלום של ועד הבית, אבל כשנוסע רק לחודש ימים וכד', המנהג הוא שמשלמים את כל התשלום ².

מצלמה במעגל סגור לענין קנין חצר

שאלה:

ח. אם יש מצלמה במעגל סגור, שרואים בתוך הבית

ז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

ח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

כל מי שנכנס לחצר, האם עי"ז נחשב לחצר המשתמרת וקונה בזה דברים של הפקר, או לא?

תשובה:

יסוד הדבר של חצר המשתמרת היינו משומר מאנשים מבחוץ שלא יכולים לקחת, אבל אם למשל אין מחיצות לחצר, והבעלים עומדים מרחוק ורואה מי שנכנס ולוקח משם, ועד שהבעלים מגיעים לחצר, הם כבר בורחים, אין זה נחשב לחצר המשתמרת, וה"נ בזה ^ט.

לקח כיפה בטעות

שאלה:

ט. קנה כיפה ושילם עבורה, ובטעות לקח שתי כיפות, האם מותר להשתמש בכיפה השניה לפני שהלך ושילם גם עבורה?

תשובה:

אם דעתו לשלם מותר להשתמש בה מיד ^י.

בגד שא"א לכבסו

שאלה:

י. קנה עניבה שכתוב עליה "ניקוי יבש", ולמעשה

ט. הגר"ש אלישיב שליט"א.

י. הגר"ש אלישיב שליט"א.

שום ניקוי יבש אינו רוצה לכבסה, ונימוקם שיש בה כפלים מיוחדים שהם מפחדים שיקלקלו. האם יש בזה מקח טעות?

תשובה:

כשקונה בגד בודאי דעתו שזה ראוי או שהוא עצמו יכול לכבסו או שיתן ל"ניקוי יבש", ובגד שגם החנויות אינן רוצות לקבלו, בודאי לא מונח עליו חיוב לחפש בשאר עיירות אולי יש מי שמוכן לכך, וכיון שחנות "ניקוי יבש" רגילה לא מוכנה לזה, יש לו דין של מקח טעות, ויכול להחזיר את העניבה לחנות "א".

שינוי מחיר

שאלה:

יא. לקח מוצר ממדף בחנות שעליו מדבקת מחיר, וכשבא לשלם אמרו לו שזה המחיר הישן, ובינתיים עלה המחיר, כמה צריך לשלם?

תשובה:

יש חוק "בינלאומי" שהמחיר שהונפק על המוצר, אפילו שזה טעות, אסור לגבות יותר מזה (וטעמם שזהו גניבת דעת, כיון שלקח את המוצר שחשב שהוא זול). אולם בדין תורתנו הקדושה אין זה מחייב כלל, ולא שייך בזה לומר דינא

דמלכותא וחייב לשלם לפי המחיר הנכון י'.

הבטיח מתנה לחבר אם ישאל שאלת רב

שאלה:

יב. לראובן היתה קושיא על הסוגיא, והתבייש לשאול את המגיד שיעור, ואמר לשמעון שאם ישאל את המגיד שיעור את השאלה במקומו, הוא יתן לו את הטייפ שלו במתנה. שמעון לא האמין לו, לקח ראובן את הטייפ ונתנו בידו של שמעון, ואמר שאם ישאל את המגיד שיעור את השאלה הטייפ ישאר שלו, הלך שמעון ושאל את המגיד שיעור. לאחר זאת ראובן תבע את הטייפ חזרה, האם יכול להחזיק את הטייפ לעצמו או שצריך להחזיר לראובן י'?

תשובה:

יש בזה אנן סהדי ואומדנא דמוכח, שאין כוונתו לתת את הטייפ רק עשה כן לחזקו שישאל בעבורו י'.

יב. בעל "שבט הלוי" שליט"א.

יג. יסוד השאלה, שבסתם תנאי בצורה כזאת של אסמכתא, אם עושים קנין ומוסרים את החפץ, חל הקנין, משום שבזה יש גמירות דעת, וכמבואר ברמ"א, חו"מ סי' ר"ז סעיף ט', וא"כ האם נחשב ששמעון קנה את הטייפ.

יד. הגר"נ קרליץ שליט"א, וכעין זה מבואר בתוס', קידושין

חרטה לאחר חתימת הסכם שבירות דירה

שאלה:

יג. ראובן תיווך בין שוכר ומשכיר שחתמו ביניהם חוזה לשכירת דירה. לאחר זאת רצה השוכר לחזור בו והמשכיר הסכים, ואילו המתווך מבקש שכרו בטענה שעשה את שלו, ומה שחזרו ברצון אינו נוגע אליו. הדין עם מי?

תשובה:

יסוד דמי תיווך הוא רק אם הקשר בין שני הצדדים הגיע לתועלת, וכן אם השוכר היה צריך איזה קנס עבור שחזר בו, גם זה נחשב שכבר פעל ונעשה משהו, וצריך לשלם למתווך. אבל בזה ששניהם הסכימו לבטל החוזה ביניהם נמצא שלא היה שום תועלת בתיווך, ואין צריך לשלם למתווך דמי תיווך טו.

מ"ט: שיש דברים שאפילו גילוי מילתא לא בעי, כגון הכותב נכסיו לאשתו אע"פ שכתב בהדיא שנותן לה בתורת מתנה, בכל זאת לא עשאה אלא אפוטרופוס, ע"י שם. ובפרט שכאן לא הוי מקח רק קנס את עצמו, בודאי לא קנה. ע"ע ספר "פתחי חושן", הל' קנינים פרק כ"א סעיף ד'.
טו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

משלוח בשר

שאלה:

יד. חנות בשר שלחו בשר על פי הזמנה, והקונים לא היו בבית (היות שעזבו את הבית מפני המלחמה). הניחו את הבשר אצל השכן, שלאחר כמה ימים גם הוא עזב את ביתו. משחזר השכן התברר שזרם החשמל הופסק והבשר התקלקל. מי צריך לשלם על הבשר, הקונה, השומר או בעל החנות?

תשובה:

מצד השכן שקיבל את הבשר עבור שכנו, נעשה עליו שומר שצריך לשומרו כמו ששומר על החפצים שלו, והיות שכשהוא עוזב את ביתו לא מקובל לקחת את האוכל, גם אינו צריך לקחת את הבשר, וכיון ששומר כמו שרגילים השומרים לשמור, אינו חייב לשלם עבור הבשר שהתקלקל (ואפילו. אם היה שומר שכר שחייב בגניבה ואבידה מ"מ בזה ששומר כדרך אינשי הוי כמו אונס שפטור עליו).

כשאדם מזמין בשר ועוזב מחמת המלחמה, בזמן שרוב האנשים עדיין שם, א"כ בעל החנות לא צריך לחשוב שהם נסעו, וכשמגיע הביתה ולא נמצא, מקובל בכל מקום שאם יש שכן יכול להשאיר את המשלוח אצל שכן, ונמצא שבעל החנות עשה את שלו, והביא את הבשר למקום תכליתו, ונתחייב הקונה לשלם לו עבור הבשר.

למעשה: נמצא שהשומר פטור מלשלם, ובעל החנות כיון שעשה את מה שהזמינו אצלו והביא את המשלוח למקומו הנכון, על הקונה לשלם לו עבור הבשר שנתקלקל טז.

שכר דירה בלי גבול

שאלה:

טו. השכיר דירתו, וכתב בשטר שהשוכר צריך לשלם כך וכך בכל חודש, וכן חייב השוכר להודיעו חודשיים מראש לפני שיוצא. ועכשיו המשכיר הודיעו שרוצה להשכירו לאחר (שמוכן לשלם יותר) וטוען השוכר שלא מוזכר כלל שיש למשכיר זכות להוציאו. עם מי הדין?

תשובה:

זה פשוט, היות שלא כתוב שהדירה הושכרה לשנה או לשנתיים, רק כדי כל חודש וחודש, אין זו שכירות לעולם, אלא שכירות חדשה כל חודש וחודש, אלא שיש דין "שהמשכיר לא יכול להוציאו בזמן שאינו מצוי לשכור דירה במקום אחר. ולפ"ז אם המשכיר נתן לו זמן סביר מראש לחפש דירה אחרת, אין לשוכר שום זכות להישאר בתוך הדירה.

טז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

יז. ב"מ ק"א, ושו"ע חו"מ ס' שי"ב סעיף ה'ר'.

**פועלים שהזיקו לשכנים
בשעת עבודה**

שאלה:

מז. שכן בונה למעלה, והפועלים הזיקו לשכנים הגרים למטה, ממי יש לתבוע את הנזק, משכנו או מהקבלן של הפועלים הבונים שם?

תשובה:

מן הדין כיון שהפועלים הם שהזיקו הם החייבים ולא בעל הדירה (ובפרט שהוא בודאי לא רצה בזה, לא שייך לומר שהם שלוחו), מ"מ כיון שבעל הדירה הוא זה שהביאם לכאן (ובגללו נגרם הנזק), ראוי שהוא ידאג ויעזור לתבוע ולהוציא הכסף מהקבלן י"י.

תשלום פיצויים

שאלה:

יח. פועל שעזב עבודה בגלל שהמעביד לא התנהג כשורה בניהול העסק, האם יכול לתבוע פיצויים על השנים שעבד שם?

תשובה:

בדרך כלל תשלום פיצויים על עבודה הוא רק אם המעביד מפטר את הפועל, אבל כשהוא עוזב

מעצמו, אין חיוב תשלומים.
אמנם אם יוכל להוכיח שהמעביד לא ניהל כראוי
את העסק, ולא היה שייך מצדו להמשיך לעבוד
שם, יכול לתבוע תשלום פיצויים יט.

הצעת שידוך שירדה

שאלה:

יח. הציע שידוך ובני הזוג נפגשו ואחר כך ירד
השידוך. לאחר זמן קצר בא אחר (שידע
מההצעה) ודיבר עם שני הצדדים והללו הסכימו,
נפגשו והשידוך נסגר. מי מקבל את דמי
השדכנות?

תשובה:

שידוך זה נעשה ע"י שניהם, כי ברור שהמשך
השידוך שנעשה ע"י השני הוא עדיין כתוצאה
מהשתדלות השדכן הראשון, ולכן יש לחלק את
דמי השדכנות ביניהם שווה בשווה פ.

צלם שהוסיף שעה בסוף החתונה

שאלה:

יב. צלם הוזמן לחתונה לשש שעות, ונשאר שם עוד

יט. הגר"נ קרליץ שליט"א.

כ. הגר"נ קרליץ שליט"א.

שעה אחת והמשיך לצלם. הצלם דרש עוד סכום כסף עבור שעת העבודה הנוספת, ובתוספת של מחיר לילה. טען בעל השמחה שאילו היה יודע שהצלם עבד מחוץ לזמן שסוכם לא היה מבקש ממנו להמשיך ולצלם. עם מי הדין?

תשובה:

א. אם סכמו מראש את המחיר עבור שש שעות צילום, ועוד מחיר נוסף לכל שעת צילום נוספת, הדין עם הצלם, מכיון שסיכמו על כך מראש (ואין עליו החיוב להודיע לבעל השמחה שעברו שש שעות ושהוא ממשיך לצלם).

ב. אם לא סיכמו על כך מראש כלל, והצלם על דעת עצמו המשיך לצלם ע"מ לקחת יותר כמחיר לילה), אם בעה"ב מעוניין בתמונות שצולמו בשעה הנוספת, הרי ניהא לי בשירות זה וחייב לשלם לו עבור שעה זו.

ג. ואם לא סיכמו כלל על שעה נוספת, ובעל השמחה אומר שאילו ידע שנגמר הזמן לא היה מבקש מהצלם להמשיך ולצלם, והם הצטלמו רק משום שחשבו שהיה בתוך הזמן ורצו לנצל את מלוא הזמן, ואדרבה לבעל השמחה אין כל צורך בתמונות שצולמו באותה השעה והוא נותן אותם לצלם, בעל השמחה אינו חייב לשלם כ"א.

השאלת סולם

שאלה:

ב. השאיל סולם לשכנו, ובשעה עשר בלילה הודיעו השכן שהסולם מונח למטה (שם מקומו ורק צריך לקושרו), חשב המשאיל שמחר בבוקר יקום ויקשור את הסולם, אך למחרת התברר שהסולם נגנב במשך הלילה, מי צריך לשלם?

תשובה:

שכן ששאל סולם, יש לו דין שואל עד שהוא מחזירו, וחייב אפילו באונסין, אולם מיד כשהודיע למשאיל שהסולם מונח למטה, והמשאיל הסכים על כך, הר"ז נחשב להחזרת חפץ המושאל, ולאחר מכן, הר"ז על אחריות המשאיל, וא"א לחייב את השואל על כך.

שואל שהזיק

שאלה:

כא. לפני שנה שאלתי טייפ והוא נשבר (שוויו היה 150 ש"ח), ועכשיו קניתי את אותו הטייפ אך שוויו הוא רק 100 ש"ח (בכלי חשמל עקב ריבוי בייצור מוזילים את המחירים), האם יכול להחזיר טייפ או צריך להוסיף עליו עוד 50 ש"ח?

תשובה:

אם שואל חפץ יש לו חיוב להחזירו, וכששוברו חל עליו חיוב לשלם דמיו, ולכן כששובר את

הטייפ לפני שנה נתחייב לשלם 150 ש"ח, ואפילו יחזיר לו טייפ חדש מאותו סוג, זה רק כנגד דמיו דהיינו 100 ש"ח, ועדיין יש להוסיף לו 50 ש"ח. ויש לדעת שזה שחייב לשלם לו דמי טייפ ששבר, היינו רק כפי מה ששוה החפץ בשעת השבירה, דהיינו טייפ חדש עולה כ-150 ש"ח, והוא שבר טייפ משומש, צריך לשלם לו רק את שווי בשעת השבירה (לפעמים רק חצי או שני שליש מן המחיר) הגם שבכסף זה אין לניזק אפשרות לקנות טייפ אחר (וכמובן אם הניזק אומר לו שהעיקר שיקבל טייפ בחזרה, ולא אכפת לו מהבדלי המחירים, פשיטא שאין צריך להוסיף לו כסף).

שאל מכשיר מגמ"ח

שאלה:

כב. קיבל מכשיר אדים מגמ"ח ולאחר זמן החזיר המכשיר ע"י קטן, אבל בגמ"ח עדיין רשום שלא החזירו, וגם צ"ק העירבון עדיין שם, והקטן לא זוכר מזה כלום (כיון שהיה לפני כמה חודשים), מי צריך לשלם?

תשובה:

מכיון שמודה השואל שלקח את המכשיר והחזירו ע"י שליח קטן, אין זה נחשב להחזרה (ואולי זה פשיעה שמסרו לקטן), ויש הוכחה מצד בעל הגמ"ח שלא נמחק מהרשימה, וגם צ"ק

העירבון עדיין שם כ^ב, לכן עליו לשלם לגמ"ח על המכשיר, דהרי יש כאן ברי ושמא באינו יודע אם פרעתיק, דקי"ל ברי עדיף כ^ב, אמנם חייב לשלם רק דמי מכשיר משומש כ^ד.

שכתו להכניס פתק לתוך הקלפי

שאלה:

כג. נערכה הגרלה ע"מ לזכות באיזה פרס, וראובן זכה בה, ונזכרו ששכתו לכתוב פתק עם שמו של שמעון, וערכו את ההגרלה בשנית, וזכה בה לוי. עכשיו ראובן טוען שהיות ששמעון בין כך לא זכה בה, א"כ יש לחזור ולהתחשב בהגרלה הראשונה וראובן זכאי לקבל את הפרס, מה הדין?

תשובה:

מכיוון ששכתו בפעם הראשונה לשים פתק עם שמו של שמעון, ממילא כל ההגרלה בטלה ויש

כב. ומבואר בשו"ע, חו"מ ס' צ"א סעיף ה', ובאחרונים שם. שסומך אדם על פנקסו לתבוע ברי, ויכול אפילו להישבע על סמך פנקסו, ובלבד שהוא רגיל לכתוב את עסקיו בפנקס, וע"י נתה"מ, שם שהכל לפי הענין בפנקס והאדם.

כג. כמבואר בשו"ע, חו"מ ס' ע"ה סעיף ג'.

כד. הגר"נ קרליץ שליט"א.

לפסוק רק עפ"י ההגרלה השניה כה.

קנית דירה מההוצאה לפועל

שאלה:

כד. האם אפשר לקנות דירה מההוצאה לפועל, לאחר שהבנק הוציא את הבעלים מן הדירה?

תשובה:

דירה המשועבדת וממושכנת עבור חוב, אם לא שולם החוב, עפ"י דין בודאי אפשר לגבות הדירה, אלא שצריך לברר האם זה חוב ממש או רק חוב שהתחייבו ע"י משפט כגון ריבית והצמדה וכד', שזה מן הדין לא חייב לשלם כלל. ואם באמת התברר שזה עבור חוב אמיתי ששיעבד דירתו לבנק, בודאי היה להם זכות להוציאו ולגבות חובו, ומותר לקנות הדירה מהבנק כ'.

כה. וכעין המבואר בשו"ע, חו"מ ס' קע"ה ס"ד. וכעין זה כתב ה"מגן אברהם", ס' קל"ב ב', שאם עשו הגרלה על אמירת קדיש, ויצא בגורל שם, ויש שני אנשים באותו השם שעלה בגורל. כולם צריכים להטיל גורל מחדש, ואין השנים יכולים לומר שהאחרים בין כך כבר הפסידו חלקם, ושנינו לבד נטיל גורל, ע"ש.

כו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

פתח גגון סוכתו והפיל חפץ
ושבר

שאלה:

כה. פתח גגון של הסוכה באמצע החורף לצורך תיקון והיה עליו כלי השייך לשכן שנפל ושבר חלון זכוכית בבית שכן אחר. מי צריך לשלם האם השכן שפתח את הגגון (מדין אדם המזיק) או בעל הכלי (מדין ממון המזיק)?

תשובה:

זה שפתח את הגגון בודאי לא צריך לחשוב שיש עליו איזה כלי, שאין זה דרך שיהיו שם חפצים, וא"כ נחשב לאדם המזיק באונס, ופטור ^{כז}. והשכן אפילו אם ידע שיש כלי על הגגון מלמטה, מכיון שבדרך כלל לא נוהגים לפתוח את הגגון במשך החורף, וכאן היה דבר לא רגיל כלל שפתחו) לכן גם הוא פטור מלשלם ^{כח}.

כז. לפי שיטת תוס', ב"ק כ"ז:, הוא אונס כעין גניבה ופטור, וכן לשיטת הרמב"ן ב"מ צ"ד: כיון שיש לו רשות לפתוח ולא צריך לחשוב על כך, פטור.
כח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

שבירת כוס שיש לה ערך רגשי רב

שאלה:

כו. כוס שירש מסבו (ויש לה ערך רב בעיני הנכד) ובא אחר ושברה, כמה צריך לשלם עבורה, האם לפי הדמים שאנשים אחרים היו מוכנים לשלם עבורה (שהיא כמו כל כוס פשוטה), או כמה ששווה וכדאי לבעלים לשלם עבורו כט, וכעין זה אם שובר משקפיים של חברו, הר"ז שווה רק לבעלים ואדם אחר לא היה משלם עבורו כלל, או כגון נעליים של חברו, שהן נעליים יקרות, מ"מ אדם אחר לא משלם עבורן אלא מעט, כפי איזה מחיר ישלם?

תשובה:

ידוע בשם ה"חזון איש" שצריך לשלם מחיר מלא של החפץ המשומש, כמה שהבעלים היו מוכנים לשלם (כגון שנמצא במקום רחוק, כמה היו הבעלים מוכנים להוציא לזה), והטעם כיון שזה שווה לבעלים ע"כ זה מחירו. אולם דוקא במשקפיים ונעליים וכדומה, שזה מחיר עצם החפץ (ומה שאחרים לא משלמים משום שאין זה ראוי להם או אינם רוצים להשתמש בנעלי

כט. יסוד השאלה הוא האם דמי החפץ נקבע לפי מה שהבעלים משלמים או לפי מה שאנשים משלמים בשוק.

אחרים), על כן זה שהבעלים משלמים זה קובע למחיר עצם החפץ, אבל מה שיש לחברו ערך רגשי שירש את הכוס מסבו, אין זה מעצם החפץ כלל, וא"צ לשלם לו ל'.

בדק מזוזה ופסלה

שאלה:

ב. קנה מזוזה יקרה ונתן לחברו להגיה אותה, ובטעות פסלה, וטוען שמכיון שמעיקר הדין יוצאים במזוזה פשוטה, הוא מוכן לשלם רק על מזוזה פשוטה, וחברו מבקש מזוזה יקרה, עם מי הדין?

תשובה:

נחלקו הפוסקים במי שגנב או הזיק אתרוג מהודר ששווה הרבה כסף, דיש סוברים שיכול להחזיר

ל. הגר"נ קרליץ שליט"א. ויש להוסיף שזה דומה קצת להא דשומר או שגולן יכולים לומר הרי שלך לפניך, גם כשהחפץ או השור נאסרו בהנאה, ויכולים לפטור עצמם מחיוב תשלומין, ואעפ"כ אם בא אחר והזיקו פטור מלשלם שאין זה שיווי בגוף החפץ רק גורם לממון. (ועדיין יש לדון אם זה כוס של איזה צדיק שיש לו הרבה תלמידים, וגם הם היו מוכנים לשלם הרבה עבור הכוס הפשוטה הזאת, האם בכה"ג זה משנה את מחיר החפץ וכן יל"ע כמה תלמידים קובעים בזה, האם מספיק עשר או אלף או דוקא ציבור יותר גדול).

אתרוג כשר אע"פ שאינו מהודר לא.^א
 אולם הרבה אחרונים חולקים וסוברים כיון
 שאותו חפץ הוא הדמים שלו, בודאי צריכים
 לשלם לו כל דמי החפץ לב.^ב
 ולכן בנד"ד בודאי חייב לשלם דמי המזוזה
 היקרה, על פי שו"יה.

הזיק עיתון חברו

כה. וכן הקורע עיתון של חברו, אם זה עיתון
 שהרבנים לא מרשים להכניס לתוך הבית, לא רק
 שאינו חייב לשלם לו, אלא הניזק צריך לומר
 "תודה" למזיק שהצילו מדינה של גיהנום לב.^ג

לא. שו"ת מהר"ם מינץ סי' קי"ג, והוכיח מגמרא, ב"ק ע"ט:.
 דמסיקה הגמרא מי שגנב מחברו שור שהוא קרבן עולה,
 יכול להחזירו כבש ששווה כל שהוא כיון שיכול הנגזל
 לפטור עצמו בכל שהוא.

לב. שו"ת "חכם צבי" סי' ק"כ, "משנה למלך" הל' מעשה
 קרבנות פרק ט"ו, שו"ת "שבות יעקב" ח"ב סי' כ"ט, ו"באר
 היטב" סי' תרנ"ו, ולא דמי לקרבן, שאין זה כסף שלו כלל,
 רק לענין כפרה לכן יכול להשיג כפרתו ע"י כבש כלשהו,
 משא"כ בזה שהוא ממונו, בודאי צריך לשלם כל שוויו,
 וע"ע חת"ס גיטין נ"ד:; ובשו"ת "שואל ומשיב" מהדורה ג'
 ח"ג סי' ל"ג.

לג. הגר"ג קרליץ שליט"א.

הוצאת רכב לרשה"ר בפשיעה

שאלה:

כמ. ראובן יצא עם רכבו לכביש (ולא שם לב לרכב אחר המגיע), והגיע שמעון ורכבו השתפשף ברכב של ראובן ונגרם נזק גדול. האם יכול לתבוע את הנזק מראובן שיצא בפשיעה ושלא כדין?

תשובה:

כיון שהרכב של שמעון הוזק ע"י שמעון שנסע וראובן עמד במקומו, א"כ החיוב של ראובן לא מדין אדם המזיק (שזהו רק גרמא) אלא מדין בעל הבור, שהרכב של ראובן הוא הבור, וקי"ל בור פטור בכלים, ולכן ע"פ דין ראובן לא חייב לשלם כלל ל'.

הוחלפה עוגת פרווה בעוגה חלבית

שאלה:

5. ביקש הקונה שהמוכר יתן לו עוגת פרווה משום שהוא בשרי, ולאחר שאכל מעט ממנה התברר לו שהיא חלבית, חזר למוכר שיתן לו עוגת פרווה.

לד. וע' "ברכת שמואל" ב"ק ס' ב' שעכ"פ בדיני שמים חייב, וע' חזו"א ב"ק ס' ב' ס"ק ז' שחולק וסובר שפטור אפילו בדיני שמים.

המוכר תובע מן הקונה שישלם עבור שתי העוגות (ויקח את החלבי לאכול בביתו יותר מאוחר), האם חייב לשלם על שתיהן?

תשובה:

החלק של העוגה החלבית שכבר נאכלה, כיון שאין זה בשר בחלב מה"ת רק דרבנן שאסור לאכול בזא"ז, חייב לשלם עליו, אבל השארית של אותה העוגה א"צ לשלם לה, הגם שעכשיו אין יכול למוכרה (דהרי א"א למכור השיריים לאדם אחר), ולא שווה כלום למוכר אינו חייב על הפסד זה כיון שזה מחמת פשיעת בעל החנות.

ולכן למעשה יעשו חשבון כמה עולה עוגה שגודלה כגודל החלק שנאכל, ורק על זה חייב לשלם בנוסף על עוגת הפרווה שאכל י'.

נתקעה חליפתו במסמר

שאלה:

דא. מסמר הבולט מארון בתוך חנות, וחליפתו של אחד מהלקוחות שעבר שם נתפסה במסמר

לה. כמבואר בשו"ע, חו"מ ס' רל"ג ב"ג'. המוכר לחברו דבר שאיסור אכילתו הוא מדברי סופרים ואכלם כבר, אין המוכר מחזיר כלום, ומה שהוא בעין הוא מחזירו ע"י שם. לו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

ונקרעה, האם יכול לתבוע כסף מבעל החנות?

תשובה:

מסמר שמזיק חייב מדין בור, אם לא עלול לדעת מזה, הוי בגדר אונס ופטור, ואם הודיעו לו על כך נעשה פושע, וחייב מדין בור, אבל חייב רק על בהמה, ולא על הכלים ^{לז}, וחליפה היא כמו כלים, ואין בעל החנות חייב לשלם ^{לח}.

לז. וכמבואר בגמרא, ב"ק נ"ב., "שור, ולא אדם, "חמור" ולא כלים.

לח. ועי' "ברכת שמואל" ב"ק ס' ב' שדן אם הוא חייב מדיני שמים.

אבן העזר

מצלמה במעגל סגור לענין ייחוד

שאלה:

א. אם יש בתוך החצר מצלמה במעגל סגור שע"ז רואים מי נמצא בתוך החצר (כמו שמצוי במשרדים), האם יש בזה משום איסור ייחוד?

תשובה:

אם למעשה רואים כל הזמן מבחוץ לא גרע מהא דמבואר בפוסקים שאם אפשר לראות דרך החלון אין בזה איסור ייחוד ה"נ בזה *.

קידש החתן בטבעת אחותו

שאלה:

ב. בשבת שבע ברכות התברר שבטעות קידש החתן את הכלה ע"י טבעת אחותו (שאחותו הלכה לחנות להביא את הטבעת, והן היו מאוד דומות

א. הגר"נ קרליץ שליט"א.

זו לזו (והחליף), נמצא שאין כאן קידושין כלל, וא"כ א"א לברך כלל שבע ברכות בסעודות, מה עליהם לעשות?

תשובה:

לא יגלה: יש שהציעו (כדי לא לבייש, ולא יהא הפסד על כל האוכל) שלא יגלו כלל לכל המסובים ונמצא שהם אנוסים ולא עברו איסור ברכה לבטלה.

אפשר לקדש בשבת: ויש שהורו כדאיתא ברמ"א², דבשעת הדחק שכבר הכינו הסעודה, והיה אונס ולא הספיקו לקדש לפני שבת, מותר גם לקדש ולעשות החופה בשבת, ע' שם, וא"כ ה"נ אין לנו שעת הדחק גדולה מזו, ויש לעשות קידושין וחופה בשבת.

אין דבר שבערוה פחות משנים: ויש שהעירו דכיון שכבר קידש, והוחזקה האישה כאשת איש, אין דבר שבערוה פחות משנים, ובלי שני עדים כשרים, לא שייך לבטל הקידושין בשום אופן, ואפילו אם נתברר עכשיו ע"י סימן שיש לכלה את הטבעת של האחות, מי יאמר שקידש בטבעת זו (שמא כגון בשעת נטילת הידיים שתייהן הורידו הטבעות, ונתחלפו אז הטבעות וכד'), ולכן בודאי האחות לא נאמנת כלל לומר שלא היו קידושין, ובודאי יש כאן קידושין דאורייתא (ויצטרך גט

מן התורה), ושפיר אפשר להמשיך ולברך שבע ברכות, ואין שום פקפוק כלל (ודפח"ח) ^ג.

כתובה של בן אשכנז לבן ספרד

שאלה:

ג. האם בחור בן ספרד יכול להשתמש בטופסי כתובה של בן אשכנז? ^ד

תשובה:

י"א שיכולים להשתמש בכתובה ויעשו סוגריים על תיבת "דאורייתא" ^ה, וי"א שיכולים להשתמש בלי סוגריים שהרי גם לבני אשכנז אין הכוונה שחיוב כתובה מדאורייתא, אלא שמשערין בכסף

ג. וכעין זה מבואר בגמרא, גיטין נ"ד:., סופר שכתב ספר תורה, לאחר שכבר מסר את ספר התורה לאחר, הגם שכל הכשרות שבו הוא ממנו, בכל זאת אינו נאמן עכשיו לומר שכתבו שלא לשמו (אי לא משום מתוך שנאמן להפסיד שכר וכו', ע' שם).

ד. יסוד השאלה הוא דבטופסי הכתובות של בני אשכנז כתוב שהמאתיים זוז "חזי ליכי מדאורייתא", אבל בני ספרד אין כותבים כן בכתובה משום דקי"ל כתובה דרבנן, וא"כ אולי א"א להשתמש בכתובת בני אשכנז.

ה. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

צורי שהוא מדאורייתא ¹.

כתובה שכתובה בה שבועה

שאלה:

ד. שטר כתובות שכתובה בה שבועה (כנוסח "בני ספרד") והחתן לא רצה להישבע, האם אפשר להשתמש בכתובה זו לכתחילה ¹?

תשובה:

יש סוברים שאין העדים מעידים על זה כלל (והר"ז כאילו כתוב שם שהשמש זורחת), ולכתחילה אפשר להשתמש בכתובה זו אע"פ שלא עשו שבועה ².

ויש סוברים דלכתחילה יש לעשות סוגריים מסביב לשבועה, דהעדים מעידים על הכל, ובדיעבד שלא עשו כן, אין זה פוסל את הכתובה דיש כאן ב' דברים נפרדים ³.

1. כמבואר ברמ"א, אהע"ז סי' ס"ו סעיף ו', הגר"נ קרליץ שליט"א.

2. יסוד השאלה הוא כיון שהעדים חתומין למטה, האם הוי כמו שטר שבטלה מקצתה, כיון שיש עדות שקר שמעידים שהיתה בשבועה, ועדות שבטלה מקצתה בטלה כולה.

3. כמבואר ברמ"א, אהע"ז סי' ס"ו סעיף ו', הגר"נ קרליץ שליט"א.

ט. הגר"נ קרליץ שליט"א.

שכת את שמו

שאלה:

ה. בתעודת הזהות כתוב השם "משה שמואל", ובשם זה עולה לתורה, ועכשיו מצא תעודת לידה שכתוב ששמו "שמואל משה", וכן נמצא פנקס חיסונים מגיל שנה (מלפני כחמישים שנה) וגם שם כתוב השם "שמואל משה" (הוריו נפטרו לפני הרבה זמן), לפי מה קובע את השם?

תשובה:

אפילו אם בשעת הברית קראו לו "שמואל משה", כיון שעברו כ"כ הרבה שנים בחזקת "משה שמואל", א"כ השם הראשון נשתקע, ולא מתייחסים לזה (וכן מה שכתבו בפנקס החיסונים "שמואל משה", זה שם שהעתיקו מתעודת הלידה), ועל כן יש להמשיך להיקרא בשם "משה שמואל".

שינוי שם לאדם מבוגר

שאלה:

ו. אשה, עולה חדשה מרוסיה, הרוצה לקרוא לעצמה שם יהודי, האם צריך לעשות כן דוקא לפני ספר תורה, וכן איך יכתבו את שמה בכתובה?

י. הגר"ג קרליץ שליט"א.

תשובה:

לכתחילה אם אפשר יש לעשות ע"י ברכת "מי שבירך" לפני ספר תורה, אבל אין זה לעיכובא. ובנוגע לכתובה, לאחר שעברו שלושים יום מפרסום ושימוש בשם החדש^א, יכתבו את השם החדש בכתובה ואת שם העריסה יכתבו בסוגריים היות שלא שכיח שישתכח לגמרי (ובפרט שהם הזכירו במכתב שההורים ישתמשו בשם הישן)^ב.

שמות דומים לענין כלה וחמותה

שאלה:

ז. האם השמות טובה וגיטל נחשבים לאותו שם לענין כלה וחמותה?

תשובה:

הגם שטובה הוא התרגום של גיטל, ולשניהם יש אותו מוכן, בכל זאת לענין כלה וחמותה הם ב' שמות, ואפשר לקחת כלה ששמה טובה גם כשהאמא של החתן נקראת גיטל. וכמו כן השם עדינה הוא התרגום של אידל, ובכל זאת הם נחשבים כב' שמות לענין כלה וחמותה^ב.

יא. כמבואר ברמ"א, אהע"ז סי' ס"ו סעיף ו', הגר"נ קרליץ שליט"א.

יב. הגר"ש אלישיב שליט"א.